

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17-749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti, Cor. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izba je vsak dan rzen ponedeljka
Naročnina: znaa mesečno Lir 18.—
za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Je-
trom« Lir 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Zasedba važnega položaja v Tunisu

V Cirenajki odbiti sunki sovražnih oklopnih oddelkov — Na tuniškem sektorju ustavljene sovražne kolone — Angloameričani izgubili 10 letal ter večje število tankov in avtomobilov

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil dne 30. novembra naslednje 919. vojno poročilo:
V Cirenajki so bili odbiti sunki sovražnih oklopnih oddelkov.
V tuniškem sektorju so bile sovražne kolone, podpirane od oklopnih sredstev, ustavljene in so izgubile mnogo tovarnih avtomobilov.

Napad osih sil je prinesel zasedbo važnega položaja; nekaj angloameriških oklopnih voz je bilo uničenih. Razen tega je bilo ujetih 200 mož, med temi 21 častnikov.

Vključ neugodnim podnebnim prilikam so formacije naših bombnikov močno bile alžirska letališča, uničile na tleh 4 letala ter zadevale pristaniške naprave in razna skladišča. V zraku nad Cirenajko so nemški lovci zbili eno letalo.

Britanska letala so vrгла številne bombe na Tripolis ter povzročila lahko škodo; med prebivalstvom je bilo 21 mrtvih in 43 ranjenih. eno leto. k ga je zadela protiletalska obramba, ki je zrušila na zemljo. Novi letalski napad, ki je bil to noč izvršen na mesto Turin, ni povzročil znatne

škode. En bombnik je bil zadet od topništva ter se je zrušil pri Nichelnu. Druga tri sovražna letala so bila zbita v teku prejšnjega napada. Zrtve prejšnjega letalskega napada dosegajo skupno med civilnim prebivalstvom 15 mrtvih in 22 ranjenih.

Aktivnost italijanskega letalstva v bojih ob Donu

Berlin, 29. nov. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so nemška in italijanska bojna letala v osrednjem odseku donske fronte silovito napadla transportni promet sovražnika na železnicah in cestah kakor tudi nekatere kraje, kjer so bile zbrane boljše vojske, pripravljene za napad. Na železniških napravah nekaterih postaj je bila povzročena huda uničevalna škoda. Razen tega je bilo uničenih in hudo poškodovanih 7 sovjetskih vlakov s četami in strelivom. Bojna letala so na več mestih hudo napadla in prekinila promet sovražnih motoriziranih sil. Pri teh napadih so boljše vojske izgubili veliko število motornih vozil.

Zmagovita akcija torpednih letal

Podrobnosti o sobotni potopitvi petih ladij iz sovražnega konvoja v alžirskih vodah

Operacijsko področje, 29. nov. s. Izsledovalni izvidniki nad zapadnim Sredozemljem so večeraj jutraj opazili elemente konvoja, ki je plul pred alžirsko obalo. Skupina torpednih letal pod poveljstvom kapitana Cesarja Gualija Grazianija je takoj oddala, da bi dosegla ovražne ladje med Bougaronom in Benguodom. Druga skupina torpednih letal pod poveljstvom poročnika Giuseppea Cimicchia je pa odletela na ofenzivni izvidniški polet zapadno od tega področja. Ob 13. uri so torpedna letala pod poveljstvom kapetana Grazianija izsledila in napadla nekaj parnikov do 7 tisoč ton, katere so spremljale vojne ednice. Ena trgovinska ladja, ki je bila zadeta v polno, je zletela v zrak. Na dveh nadaljnjih trgovinskih ladjah so nastali izredno hudi požari, tako da sta se parnika gotovo tudi potopila. Vsa letala, ki so se udeležila akcije, so se vrnila na oporišče, čeprav je huda protiletalska obramba z ladij tri letala zadela. Napada so se udeležili razen kapetana Grazianija, kapitan Giulio Marini, poročnika Berzio Terzi in Francesco Dibella ter podporočnika Martino Elcher in Carlo Pfister.

Ob 14.15 je druga skupina torpednih letal dosegla sovražne ednice, ki so bile usmerjene z rta Matifon proti Alžiru. Kljub številnim lovcem, ki so se dvignili z alžirskih oporišč, in kljub silni protiletalski obrambi, so se naši pripravili za napad. Zadet je bil največji izmed parnikov z okrog 7000 tonami ter neka druga ednica srednje tonaže. Oba trgovinska parnika sta se močno nagnila in se začela potapljati. Torpedna letala, ki so jih nasprotni lovci dolgo zasledovali in ki so se spretno branila, so se vrnila na svoja oporišča večina zadeta.

Razen poveljniške skupine so se te letalske akcije udeležila letala, katerih šefi posadk so bili poročnika Giuseppe Turetta in Ferruccio Lopriore ter podporočnika Mario Panagini in Antonio Virdici. Z uspehi, ki so jih večeraj dosegli oddelki torpednih letal v zapadnem Sredozemlju, je italijansko letalstvo v sedanjem ciklu operacij ob alžirski obali potopilo 14 sovražnih parnikov ter dve križarki in poškodovalo številne druge ednice angloameriškega bojnega in trgovinskega brodograja.

Albanske proslave v inozemstvu

Bukarešta, 30. nov. s. Albanski narodni praznik je bil večeraj v Bukarešti proslavljen z dvema prireditvama, ki sta izražali čustva, katere prevečajo številno skupetarsko zajednico v Bukarešti. V albanski cerkvi je bil Te Deum ob navzočnosti Kr. ministrice Italije Renata Boa Scoppa, generalnega konzula Sbrana, italijanskih in albanskih diplomatskih uradnikov, zastopstva krajevnega borbenega Fašija in sekcije albanske fašistične stranke. Škof je po maši izmolil v imenu vernikov gorečo za hvalno molitev za delo, ki ga Italija opravlja v prid naroda in italijanskega ljudstva. Proslili je božji blagoslov za italijanske armade, ki se bore v imenu kulture. Po verskem obredu je odšlo številno zastopstvo zajednice v italijansko poslanstvo, kjer sta dva voditelja albanskih organizacij toplo izrekla trdno vero v Rumuniji prebivajočih Albancev v italijansko zmagi. Minister Boa Scoppa je izrazil svoje zadovoljstvo zaradi čustev skupne usode Italijanov in Albancev.

Zagreb, 29. nov. s. Ob obletnici albanske neodvisnosti je bila v Italijanskem domu

ob navzočnosti Kr. ministra Casertana, Kr. generalnega konzula in vseh ostalih zastopnikov oblasti ter italijanske in albanske zajednice slovesna otvoritev fašista Narodne fašistične albanske stranke v Zagrebu. Šef delegacije PNF nacionalni svetnik Balestra je izročil prapor in imel kratek govor, proslavljajoč stoletne vezi, ki vežejo albanski in italijanski narod, ter očitajoč zgodovinsko obletnico. Odgovoril je tajnik albanskega fašija in izrazil čustva večne hvalečnosti Kralju in Cesarju ter Duceju. Svečanost je potekla v ozračju gorečega navdušenja, med velikimi ovacijami Vladarju in Duceju ter ob petju patriotičnih himen.

Carigrad, 29. nov. s. Ob obletnici albanske neodvisnosti so se v Carigradu prebivajoči Albanci zbrali v salonu Italijanske hiše. Na zborovanju so govorili tajnik Fašija, albanski konzul in voditelj albanske sekcije pri Kr. konzulatu Italije. Govore so navzočji sprejeli z velikim odobravanjem in vzklili Italij. Zborovanje se je zaključilo z navdušenim pozdravom Nj. Vel. Kralju in Duceju.

Popoln uspeh „bitke za poljedelsko proizvodnjo“ v Nemčiji

Poznanj, 29. nov. s. Državni tajnik Back se je udeležil prireditve v proslavo bitke za poljedelsko proizvodnjo v četrtno leto vojne. V svojem govoru je očrtal veličastno organizacijo, ki zagotavlja nemškemu prebivalstvu prehrano. Obrazložil je predvsem podatke o proizvodni sposobnosti mnogih področij na Vzhodu, ki so kakor je poudaril, že dosegle polovico proizvodnje starega nemškega ozemlja. Proizvodnja na vzhodu bistveno prispeva k zbolšanju prehranjevalnega stanja Velike Nemčije.

Nato je Back očrtal obširen program za splošno povečanje proizvodnje. Proizvodnja žita se lahko poveča od 10 do 20 odstotkov z uporabljanjem plemenitega semena. Na isti način se pridelek krompirja lahko poveča za 50 odstotkov. Površina za pridelovanje semenskega krompirja, ki je trikrat večja kakor prei vojno, se je povečala med vojnim časom za dvakrat in pol. Prihodnji pomlad bo Nemčija razpolagala z enim milijonom ton semenskega krompirja, to je za 50 odstotkov več kakor lani.

Tudi kar se tiče mleka in mlečnih proizvodov, je bitka dala odlične uspehe. Od lanskega leta je proizvodnja surovega masla narasla od 450.000 na 700.000 ton, proizvodnja pa še stalno narasča. Zarad odličnega pridelka krompirja, ki je za 10

milijonov ton večji ko lani, se je lahko znatno pospeševala svinjereja.

Glavni cilji, ki naj jih bitka za proizvodnjo doseže, so: ojačati govorilka dosega zadostne površine za pridelovanje žita, kar največji uspeh pridelka krompirja, zelenjave in zlasti repe, povečanje proizvodnje mleka in mlečnih izdelkov ter popolne reorganizacije svinjereje. Govornik je izrazil prepričanje, da te možnosti in nujnosti bitke za poljedelsko proizvodnjo zadevajo ne samo nemško gospodarstvo, temveč se lahko udeležujejo tudi v drugih evropskih državah. Omenil je kot primer Češko-moravski protektorat, v katerega je bilo treba v letu 1940-41 uvoziti 360.000 ton žita, v gospodarskem letu 1942-43 pa ima nad 200.000 ton preseška. Back je zaključil svoj govor, omenjajoč novo poljedelsko organizacijo in proslavljajoč mladino, ki se posveča poljskemu delu.

V Rusiji rešeni španski mladeniči

Madrid, 29. nov. s. Nemške čete so v Rusiji izsledile 13 dečkov in eno špansko profesorico, katere so rešili in odpeljali v Berlin, od koder jih bodo nemške oblasti, po vesteh, ki jih je dobilo zunanje ministrstvo, poslale nazaj v domovino.

Severnoafriške vode so postale grob za angloameriško brodograje

Od 7. do 25. novembra je bilo potopljenih 23 sovražnih prevoznih ladij s 165.000 t, verjetno potopljenih 11 s 100.000 t, 65 ladij s 398.000 t pa je bilo poškodovanih — Izgube sovražne vojne mornarice

Berlin, 30. nov. Dodatno k današnjemu vojnemu poročilu objavlja nemško vrhovno poveljstvo:

Odkar je bilo 15. novembra objavljeno posebno poročilo o velikih uspehih italijanskega in nemškega letalstva ter italijanske in nemške vojne mornarice proti britansko-amerškemu invazijemskemu brodograju pred obalami severne Afrike, so se ti uspehi še znatno povečali.

Skupno je bilo v času od 7. do 25. novembra v lukah in obalnih vodah Severne Afrike potopljenih 23 trgovskih in transportnih ladij s skupno 165.000 br. reg. tonami. Nadaljnjih 11 trgovskih in transportnih ladij s skupno 100.000 br. reg. tonam; je bilo tako težko poškodovanih, da

so bile po vsej verjetnosti prav tako potopljene. 65 ladij s skupno 398.000 br. reg. tonami je bilo poškodovanih, en del med njimi; tako težko, da je mogoče računati, da bodo za dalj časa izločene.

Izmed vojnih ladij sta bili dve sovražni oklopnici in tri nosilke letal poškodovane, med njimi ena zelo težko. 5 križark uničenih, 5 rušilcev in ladij za spremljavo uničenih, 28 križark, rušilcev in drugih ladij za spremljavo pa poškodovanih. Razen tega so skoro vsakodnevno letalski napadi povzročili v pristaniških napravah severne Afrike veliko razdejaje in velike požare, pri čemer je bilo uničenega mnogo dragocenega eskrbovalnega materiala.

Uspešni nemški protinapadi v velikem loku Dona

Sovjetski napadi pavsod odbiti — Množice uničenih sovražnih tankov — Bivša grška podmornica potopljena

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 30. nov. Nemško vrhovno poveljstvo je objavilo dnešne naslednje vojno poročilo:

V vzhodnem Kavkazu so se ponovni sovražni napadi zrušili s težkimi izgubami za sovražnika. Od 27. novembra dalje je bilo v teh obrambnih bojih uničenih 60 sovražnih oklopnih vozil. Lovska letala so sestrelila 15 sovražnih letal.

V Kalmiški stepi so prodrli nemški motorizirani oddelki proti sovjetskim zvezam v zaledju in so uničili skladišča ter razpršene bojne oddelke.

Med Volgo in Donom so oddelki vojske v ozkem sodelovanju z močnimi letalskimi silami znova odbili močne oklopne in pehotne napade.

V Stalingradu samo krajevno bojno do-lovanje.
Lastni protinapadi v velikem Donovem loku so bili uspešni. Letalski napadi proti železniškim napravam ob srednjem Donu so se nadaljevali in je bilo pri tem več transportnih vlakov težko zadetih.

Na srednjem odseku vzhodne fronte in

na ozemlju ob Ilmenskem jezeru so bili zopet odbiti vsi sovražni napadi. 135 oklopnih vozil je bilo uničenih.

V Cirenajki so nemško-italijanske čete odbile sunke sovražnih oklopnih sil. Letalski napadi so bili podporni in ponoi usmerjeni proti britanskim poljskim taboriščem in motoriziranim silam.

Bojna letala so na ozemlju Tunisa bombardirala sovražne kolone in jim povzročila znatne izgube v težkem orožju, vozilih in oklopnih sredstvih.

V vzhodnem Sredozemlju je nemški lovec na podmornice pod poveljstvom mornariškega poročnika Kleina z zaledom potopil od Angležev prevzeto prejšnjo grško podmornico »Triton« in ujel posadko.

Nad zasedenim zapadnim ozemljem in nad Rokavskim prelivom je bilo sestreljenih 7 britanskih letal.

Nemški lovci so nadaljevali svoje ponednevne prodore proti južni angleški obali in so z uspehom obstreljevali železniške naprave.

Pregled po vzhodnih bojiščih

Vsi sovjetski napadi se izjalovljajo na odporu nemških in zavezniških čet

Berlin, 30. nov. s. Glede hudih borb v raznih odsekih vzhodne fronte, so se davi doznale iz pooblaščenih virov naslednje podrobnosti: Med Volgo in Donom so boljše vojske tudi večeraj nadaljevali s svojimi silnimi napadi z močnimi silami pehote, katero so polpirali izredno številni tanki. Ponovni sovražni poizkusi prodora v postojanke, ki jih drže nemško-rumunske čete, so se izjalovili s hudimi izgubami za napadalca. Kakor obvešča nemško vrhovno poveljstvo, je prišlo med temi akcijami ponovno do spopadov moža z možem, pri čemer so nemške in zavezniške čete lahko izkoristile zmensjavo, ki je nastala v sovražnih vrstah. Na neki točki fronte so nemški grenadirji prešli v protinapad in pogнали boljše vojske za njih izhodiščne postojanke. Sovražnik je izgubil 35 tankov.

Tudi v velikem kolenu Dona so Sovjeti imeli krave izgube in so bili vrženi na nasprotno obrežje. Ujetih je bilo 300 so-

vražnikov in zaplenjenih 18 topov ter 20 streljnic. Kljub neugodnemu vremenu — s fronte poročajo o hudih snežnih nevihtah — je nemško in rumunsko letalstvo krepko podpiralo borbe na kopnem, napadajoč v strmoglavih poletih sovražne sile. V akcijah proti prometnim zvezam je bilo uničenih nad 100 motornih vozil in vozil s konjsko vprego. Skladišča streliva in goriva so tudi zletela v zrak med neprestanim bombardiranjem nemških strmoglavcev.

Tudi v odseku Kalinita in Toropca so Nemci kljub slabemu vremenu zadržali vse napade, ki so jih boljše vojske izvedli ob velikem trošenju vojnih potrebščin. Med temi akcijami so rleči imeli hude izgube, zlasti na tankih. Računa se, da je bilo samo v zadnjih 24 urah uničenih okrog 60 težkih oklopnih avtomobilov. Tudi tu je letalstvo kljub slabemu vremenu bilo aktivno na vsej fronti.

Dve ustavljeni sovjetski ofenzivi

Sovražnikove težkoče z oskrbo čet v bojnih postojankah

Berlin, 29. nov. Razvoj borbe na vzhodni fronti, kjer so si boljše vojske izbrali predvsem dva odseka za obširen napad, ne dopušča za sedaj obširnejših poročil. Ni podrobnosti, ni točnih zemljepisnih podatkov in ni opisov posameznih dogodkov. V teku zadnjih 24 ur se je po poročilih merodajnih krogov položaj v področju Kalinita in Toropca nekoliko izpremenil. Težišče boja se je pomaknilo proti severu, očividno zaradi neuspeha, ki ga je doživel sovražni napad na glavno nemško obrambno črto. Sovjeti so ugotovili nemostnost, da bi dosegli svojim naporom in svojim izgubam primeren uspeh, zato so sedaj svoj pritisk usmerili drugam, nadejajoč se, da bodo tam našli zaželeno točko najmanjšega odpora. To izpremembo je verjetno priplati tudi okoliščini, da so sovjetske čete preturjene in da jim je spričo krvavih izgub upadel pogum. Tudi nimajo več možnosti metati na boljše novih sil.

Vendar pa sovražnik še vedno z močnimi silami napada nove cilje in borba zadobiva značaj izredno hudega in težkega podjetja. K temu znatno prispeva še mraz, ki seveda v enaki meri prizadeva obe vojujoči se stranki. V področju Kalinita je toplotmer kazal danes 12 stopinj pod ničlo.

Boljševiki še vedno ne morejo javiti nikakršnih uspehov. Tako v prvem kakor v drugem odseku, kjer se je izvršil sovjetski napad, se je obramba pokazala zelo učinkovito in vsi ponovni napadi za prodor nemških obrambnih črt so bili odbiti. Pri tem je bilo uničenih kakih 100 sovjetskih oklopnih voz na zelo omejenem prostoru fronte, kar dovoli dokazuje izredno učinko-

vitoet odpora. Treba je pripomniti, da se je v obrambi pojavilo novo dejstvo: Nemci niso bili prisiljeni odvzeti z drugih odsekov niti enega moža in niti enega topa, da bi okrepili sredstvo, ki se brani s četami in sredstvi, ki jih je imela na razpolago prvi dan. Kakor vse kaže, so čete in sredstva popolnoma zadostovale za ustavitve sovjetske ofenzive.

Moskva je danes javila, da se je sovjetski manever za sklenitev klešč na jugu srečno zaključil. Resnica pa je nasprotna. Ne samo, da se maršalu Timošenkmu načrt ni posrečil, marveč se je sovjetska ofenziva, ki je imela namen, da odstrani nemško kontrolo nad južnim tokom Volge, izjalovila z izredno spretnim protimanevrom nemškega vrhovnega poveljstva.

Zaradi očitnega neuspeha prvega sovjetskega ofenzivnega vala je Timošenko zopet prisiljen, da meče v borbo nove čete in načenna svoje rezerve. Dočim korakajo ruske pomožne čete proti točkam, kjer je njihova navzočnost silno nujna, nadaljuje nemško in zavezniško letalstvo bombardiranje zbiralish za čete in za vojni material. Isti usodi so podvržene oskrbovalne kolone in zaloge goriva, zlasti pa vse ceste, ki vodijo v področje borbe. Ugotovljeno je že, da je sovražnik v veliki krizi ravno zaradi težkoč v preskrbi prednjih črt s hrano in municijo. V tem oziru imajo Nemci veliko prednost, ker se lahko brez zaprek preskrbujejo z vsem potrebnim iz popolnoma varnega zaledja. (»Piccolo«.)

Delo madžarskih čet

Budimpešta, 28. nov. s. Madžarski glavni stan je objavil naslednje poročilo.

V odseku Doca, ki ga drže madžarske čete, ni bilo pomembnejših dogodkov. razen običajnega udeleževanja izvidnic in topništva. Bitka, ki divja v donskem kolenu in v okolici Stalingrada, ne zadeva naravnost madžarskega odoka ob Donu. Poskuse krajevne protiofenzive, izvedene z ogromnimi silami s strani Sovjetov v področju Stalingrada, je nemško vrhovno poveljstvo vse predvidelo ter je izvedlo takoj energične protimere. V obrambni bitki v nekaterih točkah južnega odseka drže madžarske čete trdno svoje postojanke ter so pripravile za intervencijo proti kakršnemu koli sovražnemu poskusu. V zaledju fronte nadaljujejo madžarske čete uspešno očistevalno delo. Skupine partizanov, ki so se skušale približati železniškim progam, so bile obvladane in ujele.

Podčrtava se nadalje, da so madžarski telegrafisti zgradili telegrafsko omrežje v dolžini 100.000 km. V dnevnem povelju vojske se imenuje inženjerec Zsarko, ki je sam obvladal in prenal skupino sovjetskih strojničarjev, ki so zapirali dohod do kraja Starozvoje. Vojak Zsarko se je potudil poveljniku oddelka, da bi sam od tralni oviro s ceste, ki vodi v Starozvoje. Neopazeno se je približal skupini sovražnih strojin, vgnezenih med ruševinami neke hiše, ter jih izločil iz borbe z ročnimi granatami. Vojak se je vrnil k svojemu oddelku z dvema ujetima sovražnikoma. Madžarski oddelk je nato lahko zasedel vas.

Važna italijanska predavanja v Zagrebu

Zagreb, 29. nov. s. Na sedežu delegacije PNF je bil prvi tečaj za korporacijske študije, kateremu bodo sledila predavanja italijanskih znanstvenikov o ustvaritvah fašistične Italije na korporativnem področju. Tečaj je organiziran na pobudo in s sodelovanjem delegacije PNF in hrvatskih sindikalnih organizacij, na čelu katerih je podtajnik profesor Seitze. V okviru italijansko-hrvatskih kulturnih odnosov je tečaj izreden dogodek. Udeležujejo se ga vsi voditelji ustaskih sindikalnih organizacij ter dijaki, vpisani v tečaju za socialne študije, ki ga je ustanovil nedavno podtajnik za korporacije.

Prvo predavanje je imel nacionalni svetnik Carlo Alberto Biggini, rektor univerze v Pisi, ki ga je predstavil šef delegacije PNF, nacionalni svetnik Balestra, ki je rekel, da je vesel, da imajo Hrvatje priliko spoznati fašistične sindikalne organizacije, kajti globlje spoznavanje teh organizacij bo gotovo prispevalo k tesnejšemu italijansko-hrvatskemu sodelovanju.

Pa zanesenih besedah tajnika Seitzeja je prof. Biggini jasno in zanimivo predaval o italijanski korporativni in sindikalni ureditvi. Po izčrpnih debati, katere so se udeležili mnogi funkcionarji in voditelji hrvatskih poklicnih organizacij, je nacionalni svetnik Biggini povzel debato ter pojasnil temeljne značilnosti italijanske sindikalne ureditve in zlasti elemente spočnega značaja fašističnega korporativizma.

V italijanskem kulturnem zavodu je bil nato sestanek številnih hrvatskih pravnikov ob navzočnosti italijanskega ministra Casertana, generalnega konzula, drugih italijanskih zastopnikov in hrvatskega pravosodnega ministra. Nacionalni svetnik Biggini je na važnem zborovanju obširno očrtal nekatere zanimive reforme fašističnega prava. Sledila je dolga debata, katere so se udeležili profesorji in sodniki. Nacionalni svetnik Biggini je zaključil zborovanje in objasn timer debati duha in prakso fašistične zakonodaje.

Italijanska razstava v Lizboni

Lizbona, 29. nov. s. Ob navzočnosti podtajnika za narodno vzgojo Lopeza de Amelade in italijanskega ministra Franzona je bila otvorjena v prostorih državnega tajništva za propagando italijanska umetniška fotografska razstava, katero je organiziral italijanski kulturni zavod za Portugalsko.

Razstava „Transistria“ v Bukarešti

Bukarešta, 27. nov. V prisotnosti maršala Antonescu, članov vlade, diplomatskega zbora ter višjih vojnih in civilnih uradnikov je bila v Bukarešti otvorjena razstava »Transistria«. Bogata zbirka slik, listin in drugih dokazil jasno razgalja uničevalno delo boljševikov v ozemlju, ki so ga zasedli tik pred sedanjo vojno.

Izgredi v Indiji

Bangkok, 29. nov. s. Prisepa je vest o nadaljnjih izgredih v Indiji in sloer v pokrajinah Orisa in Bengala. V Bombayu je policija aretirala okrog 100 oseb v zvezi s eksplozivno bombe pred policijskim uradom. V Ahmedabadu so bile hišne preiskave. Policija je zaplenila orožje in strelivo. Neid v okrožju Bolasome je bila naložena kolektivna globa 50.000 rupij.

Ureditev potniškega prometa na ljubljanski cestni železnici

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je glede na čl. 3. Kr. odloka-zakona z dne 3. maja 1941-XXI št. 291, glede na lastno odredbo z dne 28. marca XX št. 60, ki se nanaša na nadzorstvo nad gradnjami in mestno tramvajsko službo v Ljubljani, smatrajoč za potrebno, da se uredi dotok potnikov na mestne tramvaje v Ljubljani ter da se vzpostavi s predpisi, ki so veljavni v ostalih pokrajinah Kraljevine

ODREJA

Čl. 1. Vstopanje občinstva v tramvajске vozove je izključno pri zadnjih, izstopanje pa pri sprednjih vratih.

Čl. 2. Pravico do proste vožnje na mestnih tramvajskih progah imajo:

a) funkcionarji javne varnosti, častniki Kraljevih karabinerjev, agentov javne varnosti, Kr. finančne stráže, prostovoljne milice za nacionalno varnost: brez omejitve števil.

b) podčastniki vojske in Kr. karabinerji; podčastniki in agenti javne varnosti, podčastniki in kaplarji Kr. finančne stráže in financarji. Nadrejeni in agenti zborni varnostnih agentov; podčastniki in vojniki prostovoljne milice za narodno varnost z omejitvijo, da smeta skupno samo dva v voz zavzeti stojišče v spredjem delu voza.

c) Uradniki in poduradniki bivše jugoslovenske finančne kontrole, kakor je določeno pod črka a in b.

Prosta vožnja oficirjev in agentov v civilni obleki je na tramvajskih progah podvržena izkazilu s posebno legitimacijo, iz katere mora izrecno izhajati pravica do proste vožnje.

d) Funkcionarji urada za civilno motorizacijo Visokega komisarijata, dodeljeni nadzorstvu tramvajskega podjetja, z izkazilom službene izkaznice, ki jo izda direktor imenovanega urada.

e) Gasilci, samo kadar so v uniformi.

f) Osebe tramvajskega podjetja, ki ima na podlagi predpisov pravico do proste vožnje.

g) Potniki, ki imajo izkaznico o prosti vožnji, katero izda ravnateljstvo tramvajskega podjetja.

Čl. 3. V veljavi ostane čl. 9. navedbe z dne 28. marca 1942-XX št. 60 glede prepovedi tramvajskemu podjetju izdajanja

brezplačnih izkaznic za prosto vožnjo na vsem ali delnem tramvajskem omrežju brez predhodne pooblastitve Visokega komisarijata.

Prošnje za take nakaznice se morajo izročiti uradu za civilno motorizacijo, ki nadzoruje tramvajsko podjetje.

Čl. 4. Potnik mora zahtevati tramvajski listek ali pa pokazati, ako ima abonentsko izkaznico ali izkaznico za prosto vožnjo v svrhu kontrole službenemu osebju.

Čl. 5. Kdor potuje brez listka ali z neveljavnim listkom ali se je sploh skušal izogniti plačanju voznine, se kaznuje z denarno kaznijo 2 lir.

Kdor vstopi v vozeči voz ali iz njega izstopi ali se vozi na vstopnih deskah ali kakorkoli obsejen na zunanji strani voza se kaznuje globlo 5 lir.

Denarna globa se mora takoj plačati, obenem z voznino.

Čl. 6. Službeno osebje mora ustaviti voz in zahtevati, če je potrebno s pomočjo stražnikov odstranitev tistih, ki skušajo potovati proti predpisom.

Čl. 7. Kdor kakorkoli poškoduje voz, se kaznuje z globlo do 200 lir ter na povrnitev škode.

Krivec mora ob ugotovitvi prekrška plačati najmanj globlo 20 lir.

S plačanjem je prekršek izbrisan in zapisnik o prekršku se ne naredi.

Čl. 8. Vožnja je prepovedana pijanim osebam ali osebam z vidno nagusnim ali nezadostnega oblačila lahko nadlegujejo ali škodujejo ostalim potnikom ter osebam, ki se ne podreje navodilom službenega osebja. Potniki, ki zapuste voz, nimajo pravice do povračila voznine.

Čl. 9. Ta odredba stopi v veljavo 1. decembra 1942-XXI.

Ljubljana, 28. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino
Emilio Graziosi

Enotni vojaški vojni listki

Visoki komisar je odredil, da se od 16. decembra 1942-XXI uvede za vožnjo po mestnih tramvajskih progah enoten vojni listek za vojsake (podnadrednike, korporale, vojsake in odgovarjajoče čine) po 0.30 Lir, ki veljajo za eno vožnjo.

Izreden gospodarski pomen ozemeljskih osvojitvev v Rusiji za Nemčijo

J. F. Ganske, poročevalec nemškega ministrstva za vzhodna zasedena ozemlja, ugotavlja v nekem svojem poročilu, da bo v zgodovini sedanje vojne nemška proizvodnja v zimni 1941-42 na prvem mestu. V tretjem vojnem letu je Nemčija poskrbela za izboljšano opremo svojih armad na vzhodu. Odposlala je velike dobave tankov in letal v Afriko, povečala je svojo podmorniško proizvodnjo in je mogla dati svojim letalskim in pomorskim silam na oceanih tolikšno moč, da so mogle z uspehom napadati in uničevati angleško-ameriške konvoje. Med tem se pa Sovjetska zveza, ki naj bi bila neizčrpen vir ljudi in gradiva za zavzevanje, vedno bolj trese pod strahovitimi udarci, ki so jih prizadele oborožene sile Osi. Njena prometna mreža, ki ni nikdar zadoščala za to ogromno državo, je sedaj uničena v svojih glavnih prometnih žilah in njeni glavni deli so izpostavljeni neprestanim napadom nemških strmoglavcev.

Najbolj obljubljena področja SSSR so sedaj v nemških rokah. Nad polovico vse sovjetske proizvodnje jekla je sovjetska industrija izgubila. Doneški bazen, ki je sam dajal nad 60% premoga, je sedaj v rokah Nemčije. Ogromne rezerve nad 90 milijard ton, ki so bile tam vskladišene, se sedaj izkoriščajo za Nemčijo in Evropo. Nad polovico tvornice na tem področju ne dela več za Moskvu. Na tisoče in tisoče industrijskih podjetij ni več na razpolago sovjetski proizvodnji.

Se hušji udarci pa je za sovjete predstavljala izguba Ukrajine, ki je po navi posebno bogata. Razvito je njeno poljedelstvo, a tudi industrija je tu doma. Na Ukraino odpade petina vsega sovjetskega prebivalstva in ona je dajala eno četrtino vsega žitnega pridelka v državi, dve tretjini vsega sladkornega pridelka, tri četrtine vse proizvodnje železa in premoaga, polovico vse proizvodnje soli in približno eno petino vse proizvodnje strojev in kemične industrije.

Bridko razočaranje Maročanov nad Francijo in Ameriko

Spremenjeno stališče maroškega sultana — Roosevelt je prelčil svoje svečane obljube, njegovi francoski pomagači pa so zakrivali dvakratno izdajstvo

Tanger, 23. nov. s. V tukajšnjih političnih krogih in v javnosti izliva se nadaljnje diskusije dejstvo, da sta severnoafriški in angleški tisk ter radio doslej podala le nepopolne ali naspotujoče si verzije o odgovoru maroškega sultana Mulaja Mohameda Jusufana na Rooseveltovo poslanico z dne 17. novembra. Med drugim pripominjajo, da je nedostopna objava celotnega besedila sultanovega odgovora zelo sumljiva kršitev obljube, obenem pa tudi dokaz, da so se nekateri pričakovanja v Londonu in Washingtonu izpolnila in da je novo zadržanje maroškega sultana napram Američanom le odraz nezadovoljstva domačega prebivalstva zaradi znanih nasilijev ameriške soldateske, zaradi pretirane ingerence, ki si jo ameriške vojske oblasti privajajo v notranjih zadevah dežele in končno zavoljo revizivni živili, ki otežujejo že itak težki gospodarski položaj vse francoske severne Afrike.

V komentarjih nekega odstavka sultanovega odgovora, ki pravi: da bo moglo prebivalstvo postati prijatelj in sodelavec Američanom le v tem primeru, če bodo znali ti spoštovati deželo, vero in tradicijo Maročanov, podčrtavajo, da je iz teh progov jasno razvidno ne samo to, da so si Rooseveltove čete dovolile razne zlorabe, temveč da se bo ljudstvo samo še nadalje branilo in reagiralo, dokler ne bodo ameriški kontingenti podali boljše dokazne zmevanja, discipline in resnične civilizacijske.

Skratka, tisti, ki je Rooseveltu dejansko odgovoril, kakor je treba, je bilo ljudstvo samo s tem, da je vsililo svojo voljo sultanu, ki je bil videti v prvih dneh ameriške okupacije oklevajoč.

Se večje pozornosti pa je vredna podrobnost, da je Roosevelt s svojo poslanico 7. novembra Petainu zagotavljal, da so se ameriške čete izkrcale kot prijatelj v francoski severni Afriki in da bodo spoštovale ter čuvalje suverenost Francije v afriškem imperiju, nato pa se je 17. t. m. neposredno obrnil s svojo poslanico na maroškega sultana in je s tem prelomil besedo, ki jo je dal vodji francoske države in prekršil čl. 2. pogodbe o francoskem Protektoratu nad Marokom, ki velja, da se morajo vsi odnosi med šerifijskim dvorom in zunanjimi silami izvršiti preko francoskega generalnega rezidenta v Maroku.

Roosevelt pa je prekršil tudi politične, upravne, vojaške in socialne ustanove Maroka s tem, da je on sam izročil in združil vso javno organizatorstvo in drugo oblast v rokah generala Eisenhowerja, poveljnika ameriškega ekspedicijskega zbora v deželi. Z drugimi besedami: Roosevelt se je navzlic svojim predhodnim obljubam sam postavil na mesto maršala Petaina, svojega generala Patona pa je postavil namesto lokalnega predstavnika Francije. To naziranje je tem bolj važno, ker izhaja prostodušno iz diskusij samih muslimanov in ker se končuje v splošno

prepričanje, da ni Roosevelt v obeh maroškega ljudstva nič drugega nego navaden goljuf, ki ne pozna častne besede in vesti, in da so Francozi s svoje strani, ki so ponudili svojo pomoč Rooseveltovim prijateljem, dvakratni izdajalci, prvič zato, ker so izdali svojo lastno deželo, drugič pa zato, ker so odprli maroška vrata prijateljem Izraela in so prekršili na ta način jamstvo protekcije in miru, ki so ga bili dali maroškemu ljudstvu.

Nekaj ugledni Maročani je izrekel besedo, ki pojasnjuje prav dobro celotni položaj. Dejal je: »30 let so se Francija in Francozi bogatili z našo zemljo in z našo krvjo in nas zaslužili brez vsake koristi za nas. Tudi po svojem vojaškem polomu 1940. so posegali s polnimi rokami v vire naše zemlje in se niso brigali za zahteve našega življenja in ne za naš gospodarski položaj, ki je vse prej nego cvetoč. Mi smo razumeli njihovo nesrečo in smo prenašali vse ter smo v mnogih primerih delili z njimi; tudi njihove muke in napore. Poslali smo tisoče in tisoče naših sinov, da bi branili Francoze na samih francoskih tleh. Namesto da bi bili zaščiteni, smo tedaj mi sami štitili to velesilo. Mnogi naših sinov se niso vrnili več iz obeh svetovnih vojn, a mnogi drugi so se vrnili pohabljeni, slepi, nesposobni za vsako koristno človeško delo. Nismo se pritoževali niti tedaj ko pa je prišel tujec prvič ograjati našo zemljo, naše ljudstvo in našo vero, se Francozi niso spomnili svojih obveznosti in svojih obljub, temveč so se združili s sovražnikom in se niso brigali za svojo čast, za našo nevarnost in za našo pogubo. Če bi nam bili dali vsaj orožje, tedaj bi našo zemljo in našo čast znali braniti sami v skladu z našimi tisoletnimi tradicijami. Bodočnost je nedvomno vedno v božjih rokah, toda Vsegaomogočni ne daje zmage nikoli izdajalcem.«

Konec slepomišenja

Toulonsko poglavje je zaključeno. Vozel nove sovražne spletke je bil s tem presek in mečem. V tem je ves pomen bliskovite zasedbe pomorskega Toulona po oboroženih silah Osi. V spominu so še nekatere podrobnosti tega kratkega poglavja.

Ko so Italijani in Nemci dne 11. novembra t. l. sklenili zasedati nezasedeno Francijo, so iz zasedbe izrecno izvela pomorsko bazo Toulon, ker je poveljniško mesto in vojne luke uradno izrazil svojo vdanost maršalu Petainu z obljubo, da bo branil brodovje in pristanišče proti slehernemu napadalnemu poskusu Anglosasov. V Berlinu in Rimu so tej izjavi vdanosti zaupali, toda vrhovni poveljnik francoske brodogradnje v Toulonu je bil očitno iste vrste kakor admiral Darlan ali general Giraud. Medtem ko je namreč izjavil svojo vdanost maršalu Petainu, je izdal svojim podrejenim tajno povelje, naj se ne upro v primeru anglosaskega vdora. Tako naj bi torej tudi Toulon služil Anglosasom po tem francoskem trojanskem konju za odskočno desko za vdor v Francijo. Zato je Osi morala reagirati in danes je Toulon v njeni posesti, sovražni načrti pa so bili s tem brez noč prekrizani. Vdor na francosko obalo je postal tako nemogoč.

Razena tega pomeni zasedba Toulona obenem z ukrepi, ki jih je izdal Hitler, konec francoskega slepomišenja. Hitler je odredil demobilizacijo vseh oboroženih francoskih sil, ki se je izvršila brez incidentov. Maršal Petainu stoji sedaj ob strani feldmaršal Rundstedt, ki ima najobsežnejša poloblastila.

Da so bili ti ukrepi Osi nujno potrebni, je izdala te dni tudi sama sovražna propaganda, ki je prav čisto priznala, da je poveljnik francoske brodogradnje v Toulonu admiral Lacorde prejel že dne 11. novembra t. l. poziv admirala Darlana, naj zapusti z brodogradnjo vojno luko. Toda admiral Lacorde tega ni mogel več storiti, zato je odredil, naj bi se mornarji v primeru anglosaskega vdora ne upirali, v primeru nastopa Osi pa naj bi potopili vse ladje. Tako torej sovražnik sam potrjuje, da je bil že v podrobnostih izdelan načrt za izdajo, kar seveda tembolj upravičuje dejanje Osi in pojasnjuje okolnosti, ki jih je Hitler navedel v svojem pismu maršalu Petainu.

Toulon v rokah Osi predstavlja novo vrsto, ki je bila sovražniku ob pravem času vzeta iz roke. Obenem s Toulonom pa mu je Os odvzela iz rok tudi precejšen del francoskega vojnega brodogradnje, ki se ga je hotel polastiti. Okoliščine same so torej zahtevale energično in bliskovito akcijo, ki je povsem utemeljena zaradi dvojnega in nevarnega zadržanja francoske mornariške posadke.

Po vsem tem je seveda razumljivo, ako se anglosaska propaganda ob tem dogodku poslužuje sredstev, ki zelo spominjajo na znano bajko o kislek grozdju London se namreč tolaži s tem, da francosko brodogradnjo, kolikor se je samo potopilo, »vsaj ni padlo v roke Osi«. S takšnim izmotvanjem pa Anglosasi ne le ne morejo prikriti svojega pozešenja po tem francoskem brodogradnjo, temveč ga celo prostodušno priznavajo. Nobenega dvoma torej ni, da je francoska karta za združene narode dokončno izgnana in da jim razen navedene tolažbe nič več ne ostane. Os pa je medtem svojo ravno pot naprej, skrbec samo za to, da se vsestransko in na vseh področjih prav tako uspešno zavaruje proti sovražnim nakanam, kakor je to storila na francoskih tleh.

Gangsterstvo v Ameriki še vedno ni zatrto

Buenos Aires, 28. nov. s. V Lake Charlesu v Luisiani je bila mobilizirana vsa policija, da bi prišla nekega gangsterja, ki so ga imenovali »Cowboy« in ki se ga je vse bilo. Razbojnik, ki je bil pobegnil iz ječe, je zbral nekoliko moč in tolpa je, oborožena s strojnimi navalila v neko drugo ječo, da bi rešila razbojnikovo ženo, ki so jo bili zavoljo umora obsodili na električni stol. Ta napad so varnostni organi odbili. V spopadu je bilo ubitih nekaj policistov in večji del »cowboyevih« pajdašev. Razbojnik sam pa je pobegnil.

Grozne posledice panike v ameriškem nočnem lokalu

Buenos Aires, 30. nov. s. Iz Bostona poročajo, da je tam v nekem nočnem lokalu izbruhnil požar, kakor so se razvili prizori divje panike. V silni gneči ob izhodu je bilo do smrti poteptanih 342 oseb, ranjenih pa 214.

Gospodarstvo

Kmečko delo v decembru

V decembru, ko ni večjega dela na polju, naj bi vsak kmečki gospodar dobro proučil, kako je v preteklem gospodarskem letu izvršil obdelovalni načrt in kakšen je njegov gnotni uspeh. Pri tem lahko ugotovi napake, poišče vzroke ter odloči, kako bo v bodoče postopal. Seveda predstavlja vsak načrt le okvir, izvršitev pa se mora prilagoditi trenutnim potrebam in možnostim. Vendar pa morajo tudi v tem primeru ostati nespremenjena načela plodoreda (kolobarjenja), oranja, gnojenja, negovanja posevkov itd.

Pravi gospodar na polju nima več opravka, ker je moral vse pravočasno izvršiti. Po shrambah je mnogo poljskega orodja, ki ga gospodar v naglici ni mogel temeljito očistiti in popraviti. To delo naj opravi sedaj. Pri tem je nadomestiti polomljene in pokvarjene dele, namazati stroje, tako da bo vse pripravljeno, ko nastopi čas dela. Pregledati je tudi vse zaloge, zlasti živil in semen. Na travnikih in pašnikih se lahko še gnoji s kompostom, umetnimi gnojili in gnojnic, dokler zemlja ni zmrla in s snegom pokrita. Tudi se lahko dokonča delo pri napravi novih jarkov in pri čiščenju starih.

Na vrtu ima skrben gospodar vse pognojeno in prekopano. Trajne rastline in nasade obvaruje s pokrivanjem pred mrazom. Če rastline mroza ne prenesejo. V ta namen je najboljša odeja iz listja, preko ka-

terege položimo smrečje. Doma pridelano seme je treba urediti in očistiti. V decembru tudi še gnojimo sadnemu drevju s hlevskim gnojem, gnojnico in umetnimi gnojili ter snamežimo drevje samo. Okopavamo kolobarje in kopljemo jame za saditev spomladi. Ob suhem in toplim vremenu škropimo drevje s karbolinijo.

Tudi v vinogradu končamo ob lepem vremenu z gnojenjem in vinski kop, pripravljamo vinogradniško orodje in rigolamo za nove nasade. V tem mesecu je tudi naročiti trnje za obnovu vinogradov. V kleti pretakamo mila vina ter izvršujemo oskrbovanje sodov. Tudi čistimo in lakiramo obrobe in druge železne dele na vinski posodi. V gozdu pa nadaljujemo in končamo z zimsko sečnjo ter spravljamo les iz gozdov, zlasti če so za to ugodne snežne razmere.

Skrbimo, da mraz ne škodi korenju in gomoljem za krmiljenje živine (po shrambah, podstropnih in silih). Paziti je treba, da se živini ne daje ledena voda, plesnivo seno ali pa gnila odnosno premrzla repa. Svinje in perutnina potrebujejo tople hleve. Cementna tla v svinjskih hlevih je treba pokriti s deskami ali vsaj z zadostno nasteljo. Perutnina, ki v naravi ne najde več dovolj hrane, se mora izdatneje krmiti, upoštevajoč da brez zelenega ni pravilno urejena prehrana (dati je svežo rezano repo, listje od zolja in salate, zdrobljeno suho deteljo itd.).

Izkoriščanje zemeljskih zakladov Albanije

Ob priliki 30-letnice obstoja Albanije prinašajo listi tudi zanimive podatke o gospodarskem razvoju te dežele. Za albanska ležišča nafte so se že v prvem desetletju po prvi svetovni vojni pričele zanimati angleške petrolejske družbe, toda družba Anglo Persian Oil Comp. je leta 1932, brez večjega uspeha ustavila vrtilna dela. Italijanski kapital, ki se je že prej zanimal za ta ležišča, se je nato lotil dela in kmalu je uspešno odkril obsežna ležišča pri Devollju, kjer se je naglo razvila proizvodnja. Ta je dosegla leta 1938. 48.000 ton, naslednje leto 88.000 ton, leta 1939. 117.000 ton in leta 1939. 125.000 ton. Z albanske proizvodnje v letu 1939. je Italija lahko že krila eno petino svoje potrebe v mirnem času. Izledovalna dela pa so se nadaljevala in tudi proizvodnja se je v vojni nadalje dvignila. Desetletni načrt predvideva postavitev okrog 600 vrtilnih stolpov, nakar bo proizvodnja nafte dosegla 1.2 milijona ton na leto. Poleg tega je začela Albanija izkoriščati oljne škriljavce in je predvideno, da bo ta proizvodnja omogočila pridobitev nadaljnjih 2 milijona ton nafte.

Poleg ležišč nafte so pomembna albanska ležišča bakrene in kromove rude. Uspešno pa se pridobiva tudi železna ruda. Proizvodnja bakra se bo po mnenju strokovnjakov lahko še dvignila na letnih 60.000 ton. Ležišča kromove rude, ki so zlasti v sedanjih vojni tako važna, se nahajajo v glavnem ob Ohridskem jezeru ter se cenijo na približno pol milijona ton, kar bi zadostovalo za kritje potrebe Italije skozi 20 let. Ležišča izkorišča družba AMMI. Po poročilu, ki ga je dal predsednik te družbe Ducej, je proizvodnja kroma v Albaniji že dosegla znatno višino ter je upanje, da bo kmalu krila domačo potrebo.

Izkoriščanje nafte in rud je zelo pripomoglo k oživitvi Italijansko-albanskih odnosov. Albansko gospodarstvo pa je že v prvem stadiju razvoja in je pričakovati, da se bo Albanija gospodarsko še znatno dvignila.

Gospodarske vesti

— Svetovni pridelak lanenega semena. Mednarodni poljedelski zavod v Rimu je objavil podatke o svetovni proizvodnji lanenega semena, ki kažejo znatne spremembe, kajti proizvodnja se je v prekomorskih izvoznih državah precej zmanjšala, v Evropi pa se je dvignila. Med izvoznimi državami je Argentina na prvem mestu. Posejana površina Argentine se je letos zmanjšala za 18.4% nasproti povprečju prejšnjih pet let. To nazadovanje je v zvezi z nazadovanjem izvoza. V Severni Ameriki se je posejana površina znatno povečala in je tudi proizvodnja bistveno narasla. V Argentini se cenil količina dobljenega semena na 1.5 v severni Ameriki pa na 1.07 milijona ton. V Evropi se je zaradi uvoznih težko površina v zadnjih letih stalno dvigala, kar je tudi v zvezi s povečano proizvodnjo lanu. V Franciji je posejana površina narasla na 37.500 ha, kar pomeni povečanje za dve tretjini. V Estoniji se je površina povečala za 30%, podobno v Litvi in Letonski. Rumunski načrt je predvideval povečanje površine na sedemkratno lanske površine. Zaradi vremenskih neprilic pa ni bilo mogoče izvesti načrta v celoti. Znatno se je povečala površina v Nemčiji in v zasedenih deželah. Za zasedeno sovjetsko področje ni podatkov, vendar je proizvodnja znatna, saj je pridelok sovjetske Rusije pred vojno znašal okrog 750.000 ton.

— Zamenjava kovancev drobja na Hrvaškem in v Srbiji. Kakor smo že pred tedaj poročali, se bodo po naredbi prvotnega državnega zakladnega ministra kovani novci; bivše kraljevine Jbgoslavije po 2, 1, 0.50 in 0.25 din v zvezi iz prometa 31. decembra, ko izgube značaj zakonitega plačilnega sredstva. Ista naredba vsebuje predpise glede izdaje novčanov po 2, 1 in 0.50 kune. Sedaj poročajo iz Beograda, da bo tudi v Srbiji vzet iz prometa bivši jugoslovanski kovani drobci, in sicer novci po 2, 1, 0.50 in 0.25 din, ki so izdelani iz aluminijevega bronca. Tozadevni razglas opozarja, da izgube ti novci s 1. januarjem prihodnjega leta značaj zakonitega plačilnega sredstva in bo zamenjava do 31. decembra izvršila Srbska narodna banka, ki je pooblaščen, da končni termin za zamenjavo v določenih krajih lahko podaljša.

— Carine prost uvoz blaga iz zasedenih dežel v Nemčijo. Nemški državni finančni minister je izdal naredbo, po kateri je od 1. decembra t. l. dovoljen carine prost uvoz blaga, ki izvira iz zasedenih pokrajin, izvzema Poljsko generalno gubernijo in vzhodne pokrajine. Pri uvozu blaga se ne zaračunajo carine in tudi ne prometni davek za izravnavo, Carinska prostost ne

velja za vino, tobak, tobačne izdelke in mineralno olje.

— Iz gorenjskega trgovskega registra. V novo ustanovljeni gorenjski trgovinski register so se med drugim vpisale nastop ne tvrdke: Bombažna predilnica in tkalnica Ed. Glanzmann & And. Gassner, Tržič, komanditna družba (osebno jamčeca družbenika Edmund Glanzmann in Leo Gassner, prokurist inž. Hugo Zugger; pri družbi je vpisanih 35 komanditistov); Fr. Crobath, modna in manufakturna trgovina, izdelovanje perila in konfekcije, Kranj (lastnik dr. Friderik Crobath); Tiskarna Veit & Co., družba z o. z., Vir pri Domžalah (glavica 5000 mark, poslovalca Peter Veit); Litijška lekarna Mr. Ph. H. Brilli; Jožef Babnik, trgovina s kurivom, Radovljica; Rudolf Hlebs, trgovina s steklom in posodo v Kranju; Friderik Hertle, podjetje za centralne kurjave in sanitarne naprave, Mengeš; Anton Ogrin, gradbeno podjetje, Škofja Loka; Marija Verhunc, pletilnica, Bled.

— Uvedba telefonskega prometa med Nemčijo in Srbijo. Iz Beograda poročajo, da je za srbska mesta Beograd, Pančevo, Veliki Bečkerek in Velika plana uveden telefonski promet z Nemčijo.

— Švica bo dobavljala Turčiji stroje v zamenjavo za bombaž. Med Švico in Turčijo je bil sklenjen trgovski sporazum, po katerem bo Turčija med drugim dobavljala Švici bombaž in baker v vrednosti 20 milijonov švicarskih frankov. Švica pa bo v zamenjavo dobavljala Turčiji stroje in nadomestne dele.

— Sprememba predpisov glede plačila v gotovini v Grčiji. Kakor znano, obstoja v Grčiji predpis, da se večji zneski plačati ne smejo izvršiti v gotovini, temveč samo z nakazili. Ti predpisi so bili z novim zakonom nekoliko omiljeni. Tako se smejo v bodoče plačila do 100.000 drahov izvršiti v gotovini, večja plačila pa se morajo nadalje vršiti z nakazili. Tudi dvig pri bankah in hranilnicah so dovoljeni v gotovini do 100.000 drahov.

— Značilni ameriški ukrepi zaradi štednje z ladijsko tofazo. Kako občutno je pomanjkanje ladijske tofaze v Zedinjenih državah, nam kažejo najnovejši ukrepi, ki gredo za tem, da se doseže čim večja štednja s tofazo. Zedinjene države ne bodo več uvažale iz južnoameriških držav surove kave, temveč bodo kavo že v Južni Ameriki predelali v kavine koncentrate, katerih prevoz zahteva manj ladijskega prostora. Živila bodo pošiljali četam v prekomorske dežele v koncentriranem in posušenem stanju. To velja zlasti za meso, ribe, sadje in sočivje. Tudi jajca bodo pošiljali v posušenem stanju. Te dni je bilo tudi odločeno, da Zedinjene države ne bodo uvažale brazilskega bokišta za izdelovanje aluminija, temveč bodo uvažale samo že izdelan aluminij.

Otvoritev industrijske razstave v Čilu

Santiago de Chile, 28. nov. s. Predsednik Čilske republike Rios je davi v navzočnosti raznih članov vlade in diplomatskega zbora ter mnogih drugih visokih osebnosti otvoril industrijsko razstavo, na kateri zavzemajo razstavni paviljoni ploskev okrog 6 hektarjev.

Nezadovoljstvo Američanov zaradi pomanjkanja blaga

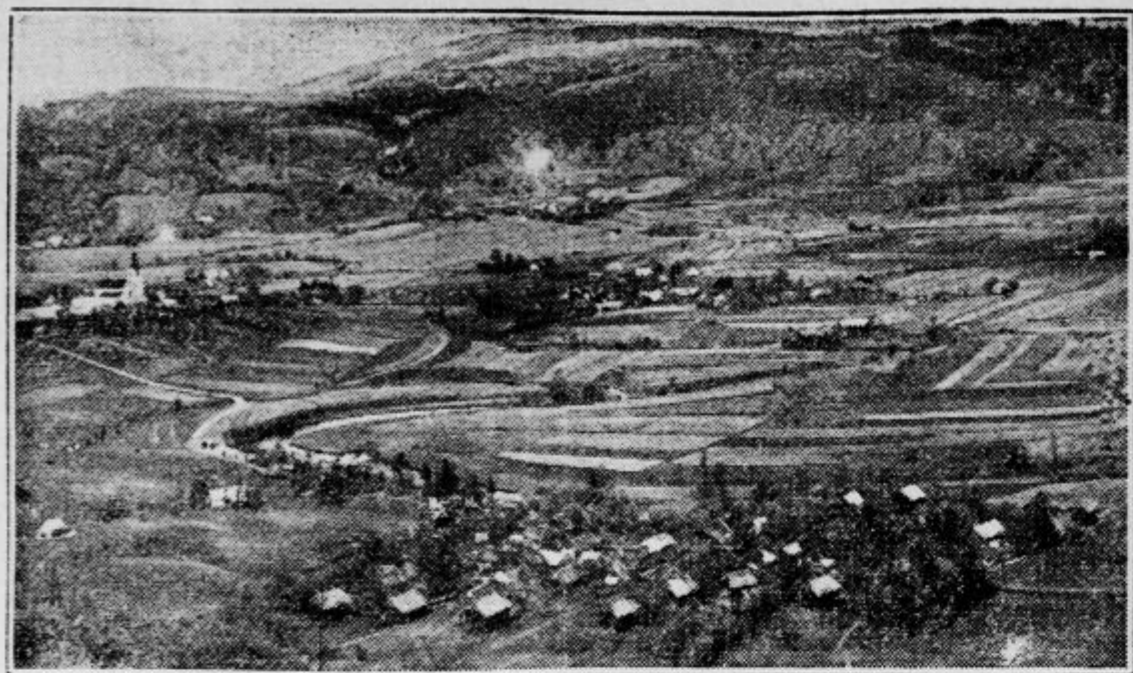
Lizbona, 29. nov. s. V svojem uvodniku protestira »San Francisco Chronicle« proti washingtonski vladi in poroča o velikem nezadovoljstvu ameriškega prebivalstva, ki meni, da je sedanje pomanjkanje živil nastalo zaradi tega, ker vlada oskrbuje z živil drugje. Kritizira se zlasti izvažanje bencina v Sovjetsko zvezo zaradi česar so morali v Ameriki bencin racinirati.

NAROCITE SE
NA ROMANE

DOBRE KNJIGE

Na Dolenjskem v rimski dobi

Dolina Krke s faro Krko in pripadajočimi vasicami

S prihodom Rimljanov na naše ozemlje se je pravzaprav šele pričela prava zgodovinska doba naših dežel. Že razvoj Dolenjskega v predzgodovinski dobi pa je dokazal, da novih naseljencev ni privabljal v naše dežele kako izredno naravno bogastvo, ampak da je le zelo važna zemljepisna lega Dolenjske dovela do vedno večjega prometa skozi dolenjske kraje, kar je imelo za naravno posledico vedno pogostejše postopno naseljevanje tujih ljudstev in rodov na Dolenjskem. Dolenjsko je bilo vedno izrazito ozemlje prehodov in razpotij, kakor ga že imenuje vseuč. prof. Anton Melik, saj se v njem stekajo Alpe z Dinarskim gorskim sistemom, obenem pa leži hkrati v stikališču vseh treh glavnih evropskih in narodnostnih skupin: Slovanov, Germanov in Romanov.

Posebno dolina Krke je že v prazgodovinski dobi bila važna prometna zveza med Podonavjem in pokrajinami ob zgornjem Jadranu in že v času velikih preseljevanj narodov v tej dobi je služila kot ena glavnih prometnih žil, kar dokazujejo številne izkopanine iz prazgodovinske dobe. Zategadelj so postali tudi Rimljani kaj kmalu pozorni na Dolenjsko. Že leta 120. pred Kristusom so prodri prvič z večjo vojsko na dolenjska tla, dočim je že leta 128. pred Kr. rimski konzul Emilius Scaurus privedel Rimljanom dolino Vipacno in sosednje kraške pokrajine. Veniar pa tedaj še ni prodri dalje na naša tla. Leta 120. so Rimljani po zmagi nad Notranjci prodri do Valične vasi in Dvora pri Žužemberku. Oba kraja sta bila tedaj že dokaj utrjena in s pomočjo sosednjih rodov se je posrečilo ne samo zavrniti Rimljanom, marveč so takratni Notranjci prodri do Trieste in Aquileje. Tu so takratni rodovi prvič videli pravilno zgrajene obrambne zidove mest, ki so jih nato pričeli tudi doma posnemati in tako najdemo baš v Valični vasi, Vinkovem vrhu in Mačkovicu pri Žužemberku ostanke prvega obrambnega zidovja v naših deželah, katerega gradnja popolnoma sledi rimljanskim gradnjam obrambnih zidov.

Poraz je za nekaj časa odvrgel Rimljane iz teh dežel in šele leta 57. so obnovili napale na naše kraje. Pri tem jih je posebno dolgo zadržala japonska trdnjava Metulurn, ki je bila v bližini vasi Smihela v hrenovski županiji na Notranjskem. Okoli te trdnjave je bilo doslej izkopanih že precej rimskih vojakov, kar dokazuje, da so morali biti tudi ogorčeni boji. Šele po osvojitvi te trdnjave so si Rimljani podvrgli tudi vse ostale naše kraje.

Leta 44. pred Kristusom, takoj po Cezarjevi smrti, so se dvignili zoper Rimljane vsi alpski narodi, vendar je Cezarjev posmolvonec Oktavijan s številnimi rimskimi legijami kmalu vzpostavil red v novih deželah. Najprej je premagal Japode, nakar je prodri po cesti, ki je vodila ob Snežniku v Loško dolino in od tod dalje proti Krki, kjer je premagal in poljarnil Latobike. Toda tudi tu se Oktavijan še ni ustavil, temveč je prodiral s svojimi zmagovitimi legijami še naprej in zavzel ob ustju Kolpe ležeče mesto Segesto in na njegovih razvalinah zgradil rimsko mesto Siscio. Ta njegov veliki pohod čez Dolenjsko sta v

svojih delih opevala celo rimska pesnika Vergil in Horac.

Tako je leta 33. pred Kr. dokončno prišlo tudi vse Dolenjsko pod rimsko oblast. Toda že leta 15. pred Kr. in nato še v letih 6. po Kristu so se skušali vsi ti rodovi znova osvoboditi. Poseben važen je bil upor leta 6. ko so se upornim Panoncem in Dalmatom, ki sta jih vodila Bato in Vines, pridružili tudi dolenjski rodovi in je mogla armada 80.000 mož korakala skozi Dolenjsko v Italijo. Zoper to mogočno vojsko je bil Oktavijan prisiljen poslati številne rimske legije, ki sta jim poveljevala njegova pastorka Tiberij in Druz. Tema dvema se je posrečilo kaj kmalu premagati tolikšno uporniško armado in po popolnem zloru upornikov uresničiti tudi sen velikega cesarja Avgusta: prodreti do Dunava.

Ta veliki vojaški poraz Panoncev, Dalmatov in vseh takratnih kranjskih rodov je prinesel kar za dve stoletji popoln mir v naše dežele. Rimljani so najprej zapovedali podjarmljenim rodovom, da zapuste svoja bivališča po hribih in se naselje v ravnini, nakar so jih jeli uvajati v obdelovanje polj ter gojitev vinogradišča. Ob enem pa so že pričeli ustanavljati večje vojaške naselbine, ki so se jim kasneje pridružile še meščanske naselbine in tako uvedli do ustanovitve večjih mest. Istčasno so pričeli z gradnjo važnih prometnih žil, pri čemer so jih vodili prvenstveno politični in vojaški vidiki. Na Dolenjskem so bile glavne rimske naselbine Neviodunum (Dmovo pri Krškem), Acervona (pri Višnji gori), Praetorium Latobiorum (Trebne) in Crucium (Grublje pri St. Jerneju). Na mestu današnjega Novega mesta pa verjetno ni bilo nikake večje naselbine, ker so se Rimljani pri svoji glavni cesti od Emone do Siscie izognili novomeškemu pomolu, ki je dobil svojo pravo važnost šele v srednjem veku.

Po preselitvi prebivalstva iz hribov v ravnine in razmetitvi potrebnih vojaških posadk, so se Rimljani posvetili le gradnji novih cest. Čez Dolenjsko je bila tehnično odlično zasnovana in zgrajena glavna prometna žila iz Emone do Neviodunuma. Ta cesta je držala skozi »porta principalis dextra« iz Emone preko Ljubljane ob Golovec mimo Rudnika in tamošnjih bližnjih vasi v bližini Višnje gore v rimsko vojaško naselbino Acervone. Odtod je zavila cesta na levo stran današnje dolenjske železnice do druge vojaške naselbine Praetorium Latobiorum na mestu današnjega Trebnja in naprej čez Poljane, St. Jur in pod Hmeljnikom preko Kapiteljskega marofa pri Novem mestu proti severovzhodu v tretjo vojaško naselbino Crucium (Grublje pri St. Jerneju). Iz Cruciuma pa je zavila cesta preko Kronovega in Bele cerkve skozi Krakovščino in Veliko vas v Neviodunum (Dmovo pri Krškem). ki je bilo tedaj eno najvažnejših križišč cest. Od Neviodunuma je držala ta glavna rimska cesta v Siscio, od nje pa sta se odcepili pri Neviodunumu dve cesti, ki sta vodili v Krško dolino in Celejo (Celje). Ta glavna prometna žila je bila tehnično odlično zgrajena in na gotovih mestih kar do

14 m široka in še danes na nekaterih mestih vidna. Razen te glavne ceste sta bili domnevno zgrajeni po Dolenjskem še dve stranski cesti. Prva se je odcepila pri Jaršah od glavne ceste, nato je držala proti jugu okoli novomeškega pomola in se spenjala preko Gorjancev in sicozi Metliko v Quadrato (Karlovac). Druga domnevna cesta pa je sledila dolini reke Krke in je držala preko Soteske, Gradišča, južnega novomeškega pomola ob desnem bregu Krke (Corcoras) do Neviodunuma. Vse te ceste so bile seveda tudi v prvi vrsti vojaške ceste in so si za njih grajo pridobili največ zaslug Trajan, Mark Avrelj, Septimij Sever in Konstancij II. Vse te ceste so bile speljane kolikor mogoče po ravnini in ob njih so bili postavljeni veliki kamni, na katerih so bile vklesane milje (rimska milja = 1,5 km), ki so označevale razdalje med posameznimi mesti. Ti miljniki so bili včasih izredno veliki in je tako Jernej Pečnik našel v graščini Thurnu pri Krškem miljnik, ki je tehtal kar 51 stotov.

Z Gorenjskega

Prva gorenjska kmetijska razstava bo od danes do 5. decembra občinstvu na ogled. Otvoril jo bo deželni kmetijski vodja Huber. Poleg otvoritvene svečanosti bodo v času razstave razne prireditve: kulturni nastopi, zborovanja kmetijskih poveljnikov, županov, učiteljev in krajevnih skupinskih vodij. 4. decembra si jo bodo ogledale šole. Med časom razstave bodo predvajali zvočne filme o kmetijstvu. V prvem delu razstave je pregled zbranih Podmladka z dvema vzornima kmetijama, kmečko kuhinjo in vzorno šrambo. Središče bo tvoril izbor kmečke stanovanjske kulture na Koroskem in na Gorenjskem. Priključena bo razstava, kako se preprečujejo nevarnosti pri kmetijskem delu. Obsežen prostor zavzema oddelek »Proizvajalna bitka«, ki prikazuje pravilno kmetijstvo. Najbolj del je razstava domačega sadja in zelenjave. Na področju tržnega reda bodo posebno poudarjeni uspehi gorenjskega kmetijstva. V razstavi strojev so namestili razne trdnice znatno število kmetijskih orodij. Poseben del zavzema razstava mlekarke zadruge v Kranju, ki spada med najmoderneje obrate v Nemčiji.

Na vzhodni fronti so padli naslednji koroski rojaki: topničarski poročnik dr. Rajmund Gruss, 24letni grenadirski podčastnik Jože Maurer, planinski lovec Oton Dragy, star 29 let, ter 21letni planinski lovec Leon Reichhold.

Novi grobovi. V Kranju je umrla gđ. Breda Gajškova, ki jo je pokopali 21. t. m. Na Jesenicah je umrl za vnetjem slepiča vlakovni vodja in gasilec Fric Gajšek, ki je bil uslužben v cinkarni KID. Nadalje je umrl na Gorenjskem Janez Triler.

Občelnica. Te dni je minilo leto, odkar je prišel v Celovec sedanjí državni namestnik in gaulajter dr. Rainer. Ob občelnici posveča celovški dnevnik njegovo delu daljše članke, v katerih opisuje, kako se bo Koroska razvila v bodoče okrevanje Nemčije. Pri tem bo gorenjski deželici posvečena posebna pozornost.

Združitev hranilnic v Vodicah. Nedavno je bilo na posebni seji sklenjeno, da se združita vodiški hranilnici. Redno poslovanje je od danes vsako drugo nedeljo popoldne. Po višji naredbi so obrestitve določene: Če je vloga vedno razpoložljiva, 12 in pol %, 6-mesečni odpovedni rok 3 %, 12-mesečni odpovedni rok pa 3 1/2 %.

Nova rajfajzova v Senčurju pri Kranju je naslednica prejšnje »Hranilnice v Senčurju. Vodi jo občinski komisar Franc Padar. Na nedavni prvi seji je bilo ugotovljeno, da ima hranilnica dovolj denarja na razpolago in da lahko nudi potrebna posojila. Hranilnica ima tudi namen izplačevati po možnosti stare vloge prejšnje hranilnice, ako je potreba dokazana.

V Dvojem se je preteklo nedeljo prvič zglasil okrožni vodja iz Radovljice dr. Hochsteiner. Ogledal si je novourejena družinska stanovanja. Preurejena so bila nekatera upravna poslopja, ki so bila že dalje časa prazna. Sledilo je zborovanje, pri katerem je dr. Hochsteiner govoril o pomenu sedanjih vojn za Gorenjce.

Gostovanje celovškega gledališča. Deželno gledališče iz Celovca bo pričelo 1. decembra svojo letošnjo turnejo na Gorenjskem. Ob priliki kmetijske razstave v Kra-

Z vzhodne fronte: eskadroni konjenice Italijanske vojske v Rusiji med akcijo

nju bosta dve predstavi: 1. decembra bodo igrali igr »Uta Naumburška«, drugi večer pa Benatzkega opereto »Zbogom Milie«.

Novo pokopališče v Beljaku. Na zadnji občinski seji v Beljaku je bilo govora o novem mestnem pokopališču, ki bo urejeno v gaju blizu sedanjega šmartinskega pokopališča.

Tragična smrt. V predoru med Jesenicami in Podrožcu se je smrtno ponesrečil sin občinskega uradnika iz Kranja g. Karel Figar. Na progovnem delu se je hotel izogniti vlaku in je stopil na drugi tir v trenutku, ko je prihilel nasprotni vlak. Smrtno ponesrečenega so pokopali v Kranju.

Požar. Zaradi iskre iz lokomotive je nastal požar v gozdu pri Poljanah. Gasilci so s pomočjo ostalega prebivalstva po več urah napornega dela požar omejili in zadušili.

Voznik pod brzovlakom. Neki 56letni hlapec se je peljal na dvopreznem vozu po cesti iz Brež proti št. Vidu na Koroskem. Na prelazu je vozil na voz presenečen brzovlak, ki je vse skupaj vlek 100 metrov daleč. Nesreča je nastala zato, ker je bil hlapec naglušen. Nekaj minut po nesreči je izihnil, konja pa sta se iztrgala.

Iz Hrvatske

Stalna Meštovičeva razstava v Zagrebu. Ker so morali sadrene odlitke Meštovičevih spomenikov umakniti iz Umetniškega paviljona, kjer prirejajo hrvatski umetniki svojo drugo razstavo, so jih začasno razmestili v Meštovičevem ateljeju na Josipovcu. »Hrvatski narode, ki javlja gorjo vest, pravi med drugim, da so bili s tem brez dvoma ustvarjeni temelji Meštovičevega muzeja v Zagrebu, ki bo kasneje na primernejšem mestu urejen po vzoru znamenitega Rodinovega muzeja v Parizu.

335-letnica klasične gimnazije v Zagrebu. Dne 25. novembra so na klasični gimnaziji v Zagrebu imeli lepo slovesnost: proslavo 335-letnice ustanovitve tega zavoda. Šolsko poslopje se je prvotno nahajalo na Katarininem trgu v zgornjem mestu. Zaradi pomanjkanja prostorov se je leta 1913, šola preselila v drugo hišo. Učni jezik na klasični gimnaziji je bil do leta 1855. latinski, nadaljnjih pet let nemški, potem pa hrvatski. Od leta 1850. je gimnazija oemrazredna in se opravljajo na njej tudi zrelostni izpiti.

Obveznice delovne službe poljejo v Italijo. Nedavno je bil zaključen 14dnevni ideološki tečaj obvezne delovne službe v Hrvatskih Karlovcih. Udeležence, 134 po številu, so po končanem tečaju odpotovali v Zagreb, kjer so bile sprejete pri Poglavlju. Del tečajnic odpotuje na poseben tečaj za telovadbo, drugi del pa je odšel na delo v urade, boinišnice, otroška zavetišča itd.

Slike z vzhodnega bojišča v Ullrichovem salonu v Zagrebu vzbujajo že delj časa pozornost obiskovalcev. Razstavil jih je podpolkovnik Rudolf Marčić, ki je z nekaterimi drugimi hrvatskimi slikarji bil

poslan na vzhodno bojišče v svrhu slikanja vojnih dogodkov. Marčićeva razstava je že na Dunaju vzbudila veliko pozornost. Odkupljenih je bilo več slik.

Letalska zveza z Nemčijo. Po novem vzornem redu leti potniško letalo iz Zagreba proti Dunaju in Berlinu samo enkrat tedensko, in sicer v torkih ob 10.50.

Prve padalske čete. Mlada hrvatska država posveča veliko pažnjo svoji vojski in je nedavno ustanovila nov rod orožja: padalce. Izobražujejo se v posebni šoli, ki se imenuje šola padalskih lovcev letalskih sil. Šola za padalce se nahaja v Koprivnici, njen poveljnik pa je major Dragutin Dolansky.

Pomožni orožniki. Z zakonsko odredbo je bilo ustanovljeno na Hrvatskem pomožno orožništvo, dokler se stavež orožništva ne izpolni z osebami, ki odgovarjajo zakonskim pogojem. Pomožni orožnik se mora pisмено obvezati, da bo služil najmanj leto dni v kraju, kamor bo dodeljen. Pomožni orožniki nimajo pravice do pokojnine in se lahko odpuste iz službe kadar poveljnik orožništva odredi odpust.

Nova občinska uprava v Novi Gradici. Pred dnevi je bil imenovan za mestnega načelnika v Novi Gradici uradnik podružnice Prve hrvatske štedionice g. Janko Ambrožić. Za podžupana je bil imenovan krojaški mojster Franjo Dešija. 12 občinskih odbornikov pripada vsem slojem meščanstva, med njimi pa so zastopani tudi pripadniki nemške narodne skupine. Nova občinska uprava je že prisegla in prešla dolžnosti od prejšnje.

Dobrodolne znamke »Pomoška« so po poročilu »Hrvatskega Naroda« po doslej zbranih podatkih vrgle 807.644 kun.

Psi za vojaško službo. Izšla je zakonska odredba o nabavljanju psov za potrebe domobranstva. Vojni minister lahko zaradi odkupa odredi popis in oceno psov na omejenem področju ali po vsej državi. Lastnik psa, ki ga je komisija ocenila za sposobnega, je dolžan žival prodati po primerni ceni. Vojaštvo bo kupovalo tudi p.e, ki jih bodo lastniki sami ponudili.

Gradnja rudarske šole v Varaždinu. Za gradnjo nove rudarske šole je bilo prvotno odobrenih 10 milijonov kun, pozneje pa so se stroški znatno dvignili. Poslopje bi dvonadstropno in bodo dela končana spomladi.

Sedemnajst novih vošnjakov je bilo v teku letošnjega leta zgrajenih v zlatarskem okraju. Zanje so potrošili 713.000 kun, k čemur so kmetje prispevali 113.000 kun in delovno moč.

»Dundo Maroje« na sarajevskem odru. Predzadnjo soboto je bila z velikim uspehom izvedena v Sarajevu premiera Držić-Fotezovega »Dunda Maroja«. Za sarajevski oder je delo priredil režiser dr. Branko Gavella. Gledališče je bilo prenapojeno in uspeh popoln.

Odkup ciklorije. Kmetje v okolici Bjebovara proizvajajo mnogo ciklorije, ki jo že nekaj tednov prevzema Francova tovarna. Kljub suši je ciklorija dobro rodila. Pridelek se giblje okoli 200 metrskih stotov na oraj. Tvarnica Franck odkupuje ciklorijo po 220 kun za stot.

KULTURNI PREGLED

Golarjeva nova burka

Namen nove igrz Cvetka Golarja »Ples v Trnovem«, ki je imela v soboto krstno predstavo v Drami, označuje »Gledališki list« z opombo, da bo pestro in živahno dejanje občinstvo dobro zabavalo. Kronist našega gledališkega življenja lahko mirno potrdi, da je bil ta »edini namen« dosežen in sicer vsaj toliko, kakor ob prenekih podobnih igrarh s tujo izvedbo znamko. Golarjeva burka se dogaja v domačem okolju, iz nje se oglašja v obliki vedrega, a žal premalo zahtevnega humorja genius loci. Po daljšem času smo zopet videli v ozadju odra obrise naše drage Ljubljane, se nasmehljali ob spominu na vsekdante veselice in vrtovih trnovskih gostin in prislunili zvonjenju v farni cerkvi v Trnovem, kakor ga je kajpak mogel posnemati oder. Pri prvi repriji je že občinstvo zapelo z igralci vred popevko o trnovski fari. Kaj hočete še več! Razvijajoč zgodbo o pozní ljubezni trnovskega posestnika Lojza Česnovarja, je skušal vedno optimistični, malce aristofanski nastojeni Cvetko Golar ubrati strune, ki je o njih mislil, da bodo posebno prijetno zvenele ljubljanskemu srcu. In srce se mu je odzvalo — pri zahtevnejšem občinstvu pač bolj naravno in zadržano, pri širšem pa z neiskrbinim zadržanjem. Toda odzvalo se je in tisti, ki so omogočili vztrajitev tega Golarjevega dela, so lahko za sedaj zadovoljni.

Zli se, če bi bilo s to kronistično ugotovitvijo zadosteno kulturni potrebi, zakaj če je zabavnost edino merilo, ki velja pri presojanju burke, tedaj bi bilo napačno, če bi si delali skrb z odvečnim estetiziranjem o takem delu. Dejansko pa je tu še dramatsko-literarna kronika, ki zastavlja vprašanje koliko je dal Cvetko Golar s tem delom slovenski dramatik in kaj po-

meni »Ples v Trnovem« v celotnem okviru njegovega dosedanjega dela.

Tudi burke imajo svojo umetniško zakonitost in podlega nekemu vrednotenju ki razločuje med navadnim učinkom na široko, zabave željno publiko in med učinkom na one, katerim je tudi tako delo izraz umetniško-kulturnega stanja in nekih etičnih silnic, ki gibljejo dobo.

Če bi hotel označiti burko »Ples v Trnovem« po njeni motivni značilnosti, bi jo imenoval ožjo sorodnico »Vdove Rošlink«. V obeh zgodbah o klimakterični erotiki, tej moški, oni ženski, odgovarja Golar na vprašanje, ali sme starejši človek lažiti za mladimi in tekmovali z njimi v osvajanju deklet odnosno fantov? Odgovarja tako, da skladno z naravno logiko stvarí osmeši starejše in povzdigne mlajše — v »Vdovi Rošlink« enako kot v »Plesu v Trnovem«. To bi bila neke vrste etika, ki giblje Golarjev humor. Naš pisatelj pa je dober človek in daje tudi starejšemu kos »sreče«, ko mu nariti res že nekoliko preležani, vendar še vedno na rahlo s medom pomazani zakonski križ. Rošlinka v drugi odskri obdelavi in podjetni trnovski posestnik in lovec v tej igri se srečno odkrižata svojega vdovstva in komedijo zaključijo že kar operetni happy-end.

Za samo Golarjevo dramatsko prizadevanje in za slovensko dramatik, ki še vedno čaka res dobrih, v komičnem stilu umetniških dognanih komediografskih stvaritev, je značilno, da Golar s »Plesom v Trnovem« nikakor ni prekosil nekoč toliko vznemirjajoče »Vdove Rošlink«. Malomeščansko-periferijsko okolje Ljubljane s svojimi veljaki, košatimi ženami in premetnimi dekleti mu je resda nudilo več snovi in večje možnosti odskrih učinkov, vendar kaže, da je bil v »Vdovi Rošlink«

Igralec Ivan Cesar

bolj na svojih tleh, bližji svetu svojega mladostnega učitelja in vzornika Aleksandra, za katerim je prav Golar prevzel folklorno-lirčni stil v slovenski moderni poeziji in novoromantični prozi. Humor in segava beseda kmečkih očancev in mladih ljudi sta zavzvela iz Golarjeve prejšnje vseloigre s pristnejšo noto, kakor zveni njegov povprečni malomeščanski dialog v »Plesu v Trnovem«. Tu je preveč komedijske narejenosti in prisljnih burkastih poudarkov, a premalo izvirnih domislekov in soka v odskri besedi. Karakterizacija oseb je dokaj vsakdanja in medla. Pisatelj si zlasti v začetku preveč pomaga s samogovori glavnega junaka. Domiselek, ki zavozla igro: ljubavno pismo, namenjeno sinu Lojzu mlaj., ki pa ga izkoristi oče, Lojze star., je nelvizen in kaj malo prepričevalen. Da se lahko stari panj vname in da v takem stanju tudi moder mož izgubi nekoliko razsodnosti, je znano, zakaj ljubizen je po vsem svojem poteku čustvena

bolezen; da pa bi se dal zastavni trnovski veljak kar takole vleči za nos, je vzlic vsej njegovi, morda klimatekrični krizi nekoliko prehudu.

Po vsem, kar bi torej lahko povedal o novi Golarjevi igri z vidika komediografske smislčnosti, izgrajenosti in prepričljivosti — a nekaj estetske zakonitosti velja tudi za burko, ki noče biti v sorodu s takimi, kakor je »Eno uro doktore« ali pod., — bi bilo tole: Slovenska dramatika žal ni pridobila z ním dela, ki bi moglo ostati in biti kaj več kakor samo bežni zabavni proizvod.

»Ples v Trnovem« je zrežiral Milan Skrbinšek, ki ima že priznano izkušnosten v režiji kmečkih in malomeščanskih miljejskih iger. Režiser je, kakor čitamo v »Gledališkem listu«, delo tudi primerno prikojil; on je nedvomno vse storil, da je prišla do polnega in nepretrganega izraza situacijska komika, kolikor je ima ta »don pasqualovski« motiv v Golarjevi obdelavi. Režiser ni imel tudi sicer malo dela. Zlasti drugo dejanje, ki se odigrava v trnovski gostilni: z veselico, s plesom, z odklovanjem trnovskega veseliga vdovca, je nudilo dovolj prilike, da je moral igro uskladiti in ogledati. Drugo dejanje je dramatski še najbolj razgibano in v njem se prilčno razplete že vse, kar potlej tudi na zunaj dozorji v konvencionalni »srečni konec« tretjega dejanja. Igra poteka v sceničnem okviru, ki ga je večje in okusno zasnoval arh. Franz. Režijska usklajenost in dobro odbrana zasedba sta mnogo pripomogli, da vzpizoritev izžrupe vse možnosti, kar jih nudi Golarjevo besedilo.

Vloga Lojza Česnovarja star. je taka, da se zdi, kakor da jo je pisatelj že v zasnovi namenil Ivanu Cesarju: priliga se njegovemu osebnemu pojmovanju napol kmečkih, napol malomestnih značajev (posebej mislim na skoraj že tipizirane Cesarjeve župane), pa njegovim širokim gestam in barvi njegovega glasu. Zato je Cesar v

tej vlogi zaživel in brez njega bi zazijale premnoge dramske praznote in igri. Celotno v tako prisljnih prizorih, ko se Česnovar vrti okrog ljubavnega pisma, ki mu je bilo po naključju padlo v roke, se Česnovar dobro odreže. Zato je njegov Lojze Česnovar žarišče vzpizoritve in nosilni steber njenega odrskega učinka.

Nekoliko komike in domislekov, čeprav ne vedno posrečenih, je v dvojici zjavajalnih devic, Majarončevke Mici in Petelinove Mini, ki se obe potegujeta za trnovskega veseliga vdovca. Igrata ju g. Rakarjeva in Starčeva; pri tem je zlasti druga zadelala ton takega ženskega robatega značaja, kakor ga predstavlja trnovska Mina. Dvojica: Levvarjeva kot navihana Selanova Metka in Drenovec kot njen pravi ženin, Česnovarjev sin Lojze, tvori živo, igralski dobro odtehtano, čeprav v sami avtorjevi snovi premdano, dogmno nasprotje »starih«; zlasti ga. Levvarjeva, ki zapleta intrigo zoper zaljubljenega korenjaka in skuša upehati vihravega konja, je v tej vlogi pokazala poleg ljubke nalivnosti mladostno svežost in živahnost. Izmed ostalih vlog je treba posebej omeniti Bratino kot soboslikarja, »umetnika« Toneta.

Vsi ostali imajo v zapletu in razpletu dejanja postransko mesto ali pa so sploh samo dramske ilustracije v glavnemu dejanju, saj nastopajo večidel v gostinskih prizorih. Tu se posebej obnese prizor z izročitvijo diplome, v katerem nastopa Ljupah kot predsednik društva »Mladost« in slavnostni govornik v stilu naših nekdanjih čitalniških veselic in pa njegov kvartet. V igri sodelujejo nadalje še gospe Gorinkova, Remčeva, Rasbergerjeva, Jugova, J. Boltarjeva, Sancišina in Krizajeva in g. Peček, Potokar, Nakrst, Brezgar, Rastresen, Gorinšek, Košuta in Tomažič.

Ob premieri je bil poklican pred zastor tudi Golar in pobral z vzradoščeno gesto šopek, ki ga je neznana častilica njegove

Kronika

Smrt viteza železnega križa. V hudih bojih južno od Stalingrada je padel stotnik Helmuth Pfeifer kot bataljonski poveljnik nekega grenadirskega polka. Večkrat se je izkazal v trdih bojih in je bil med drugim odlikovan z viteškim križcem reda železnega križa.

Dve stoletji v italijanskem filmu. Po daljših pripravah so pričeli v ateljejih Tirenze snemati film »Piazza San Sepolcro«. Tekst je napisal Gioacchino Forzano. Film dramatično prikazuje zgodovino Evrope v zadnjih dveh stoletjih. Najboljši italijanski igralci so ponudili sodelovanje.

Tretja nemška žena odlikovana z železnim križcem. Sestra pomočnika Marga Droste je prejela železni križec 2. stopnje za junaško zadržanje ob letalskem napadu na vojno mornarico mesto Wilhelmshaven. Pred njo sta v sedanji vojni prešli železni križec letalka Hana Reitsch in Elfrida Wnuk. Marga Droste je kljub treskanju bomb spravila na varno več težko ranjenih in nedavno prej operiranih vojakov.

Nujna zaščita rastlinstva. Nemški listi poročajo, da so kulturne rastline ogrožene od boleznih in škodljivcev. Kakor kaže statistika, je samo dovolj teh okvar letina v Nemčiji povprečno za dve milijardi mark manjša kakor bi morala biti. To pomeni letno izgubo 15 odstotkov. S tem niso prizadeta samo posamezna podjetja in kmetije, marveč vsa prehrana naroda. Nemčija zatojere posveča zatiranju boleznih in škodljivcev na kulturnih rastlinah kar največjo skrb in so bili izdani novi pozivi k vzajemni borbi. Posebno pazno je treba posvečati sadjarstvu.

Predavanje slovečega ruskega učenjaka v Budimpešti. Na povabilo madžarskega društva za duhovno sodelovanje bo 3. t. m. predaval v Budimpešti vseučiliški prof. Ivan Plotnikov iz Zagreba o osnovi: Infra-rdeči žarki in njih praktična uporaba na področju fotografije, fotografiranja na daljavo, zdravstva, botanike, biologije, kriminalistike in arheologije. Prof. Plotnikov je svetovno znan učenjak, ki je bil že s 34 leti profesor fizično kemičnega zavoda v Moskvi. Zdaj pa vodi enak zavod v Zagrebu. Pred nekaj leti je predaval tudi v Ljubljani.

Brezvestna zakonca. Pred kazenskim sodiščem v Budimpešti sta se morala zagovarjati 25letni avtoizvozeček Andrej Zweig in njegova gospodinja Jožefa Szalai. Obtožnica je navajala, da sta tako zverinsko mučila 4 in pol leta staro Zwelgovo hčerko, da je sirota 31. maja letos umrla v bolnišnici. Obsojena sta bila na 10 in na 8 let težke ječe.

Smrtna kazen zaradi izkoriščenja za temnitve. V Keszefeharvaru na Madžarskem je bil pretekli četrtek ob 11. justičar 28letni bivši orožnik Franc Leszaki. Mož je bil zaradi potoptuštva že štirikrat kaznovan. Dne 23. oktobra pa je v času za temnitve vložil v neko gostilno in ukradel žganje. Bil je zasaden in preki sod ga je obsodil na smrt.

Velik lov na kite v bližini danske obale. V Roskildskem fjordu v Katagatu so opazili ribiči celo »trumo« manjših kitov. Takoj so se odpravili na delo, da bi živalim zaprli vrtnice na odprto morje. To se jim je posrečilo in so pokončali 24 kitov. Je edinstveni primer, da so kitji zabredli v bližino Danskega.

Zasipanje Zlatega rega carigradske občinske uprave ne gre v račun. Nedavno se je občinski svet spet bavil s to zadevo. Proučevali so načrt, po katerem naj bi se po posebnem kanalu močno strujajoča voda Bospora napeljala v zaliv. Vodni tok naj bi potem sam odnašal nezaželjene naplavine. Stroški za gradnjo prekopa so proračunani na 6 milijonov turških funtov. Z gradnjo prekopa bodo začeli seveda šele po vojni.

Kdor oskoduje ranjenca, je obsojen na smrt. Nemški listi poročajo: Če se je zločin zoper živilski red v vojni zelo hudo kaznuje, mora vsa ostra zakonca zadeti ljudske škodljivce, ki se pregrešijo na živilih, namenjenih vojakom ali se celo ranjenecem. V neki rezervni bolnišnici v Weissenfelsu sta si prisvojila veliko množino živil skladiščnik Karel Bernhard in kuharica Jera Müllerjeva. Njen mož je pomagal živila odnašati. Pri tem je sodeloval še bolničar Viljem Pälchen. Posebno sodišče je obsodilo kuharico Müllerjevo

in skladiščnika Bernharda na smrt. Müllerja na 8 let, Pälchena pa na 5 let ječe. Nadalje je bilo kuhinjsko osebje obsojeno na ječo od 18 mesecev do 3 let.

Tečaj strokovnih predmetov — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu. Kongresni trg 2 — prično začetkom decembra. Znanje knjigovodstva, stenografije in strojepisja zajamči vsakomur zaposlitev. Tečaj so uradno dovoljeni. Novi, brezplačni prospekti na razpolago. Dijakom odobravamo znaten popust pri šolnini. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

Pisatelj Janko Kač je slovenskim čitateljem zelo priljubljen pripovednik. Najnovejšo njegovo delo, povest »Na novinah«, izide v prvi polovici decembra med letosnjimi Vodnikovimi knjigami. Ker ni dvoma, da bo tako sveže in globoko dojmljivo pisano pripovedno delo doseglo velik uspeh, ne zamudite prilike, da se čimprej vpisete med člane Vodnikove družbe, ki letos svoje knjige tiska v omejenem številu.

Tečaj knjigovodstva — novi — začetni in nadaljevalni prično 3. decembra. Preizkušena učna metoda s praktičnimi vajami: eno-in dvostavno, ameriško, družbeno, bančno in industrijsko knjigovodstvo, posebej kartotečni, kopirni sistemi. Vaje v praktičnih pisarniških poslih. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake-inje posebej. Ni oddelek. Pouk bo dopolnjen, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Po večini tečaj za stenografijo, strojepisja, italijanščino, nemščino itd. Vpisovanje dnevno. Informacije, prospekte daje: Trgovsko učnišče »Cristoforo učni zavod«, Domobranska 15.

Pismo je rešilo življenje. Po srečni okoliščini je neki samarijan iz Plagvice v šleziji ostal živ. Po nočni službi se je vlegel dopolne k počitku, ko mu je pismo prinesel nujno pošto in so ga morali zbuditi. Močno so trkali na vrata, vendar se v sobi nič ni gnilo. Ko so slednjči že hoteli siloma odpreti vrata, se je samarijan vendarle zdrnil, bil pa je zelo omotičen. Še malo, pa bi se bil zadušil — zaradi plinov, ki so uhajali iz peči. Tako mu je torej pismo v poslednjem trenutku rešilo življenje.

Zanimiv dobiček. Organizacija sester-pomočnic Rdečega križa na Danskem je jako domiselna, kar se tiče zbiranja sredstev v dobrodelne namene. Nedavno so bile v Kodanju filmske predstave, za katere se vstopnice niso dale kupiti v denarju, marveč s prispevkom kakšnega kosa otroške obleke ali perila. Predstave, ki so jih organizirale podjetne sestre-pomočnice, so bile vse razprodane. Ker pa sestre potrebujejo še denarja, so priredile te dni letorijo, katere čisti dobiček bo šel v korist poročnicam. Glavni dobiček je — brezplačen porod v kodanski kliniki. Sestre upajo, da glavni dobiček ne bo prišel v nepravne roke.

Val mraza v Španiji. Iz Madrida poročajo, da se je razlil čez vso španijo val mraza. V mnogih predelih so nastopili snežni zameti in je živo srebro padlo še dosti nižje kakor lani v tem času. Tudi na Atlantskem oceanu so zadnje dni in noči razsajali hudi viharji. V planinskih krajih so začele nastopati trope lačnih volkov, ki se bližajo človeškim bivalščim. Prav posebno pa je bilo te dni prestrašeno prebivalstvo španskega kraja La Linea, ki leži nasproti Gibraltarju. Močan potresni sunek je zamajal hiše, okna in vrata so skočila s tečajev. Cerkveni zvonovi so zazvonili. V preplahu zaradi domnevnega letalskega napada ali izredno hude eksplozije se je prebivalstvo zateklo v zaklonišča.

Želva, ki se je vrnila čez pol stoletja. Na Danskem je pri Tyrbindu grajsko veleposstvo grofov Wedellov. Proti koncu preteklega stoletja je iz nekega paviljona v parku izginila velika želva, ki ji je bila dala grofica na oklep vgrvirati ime Nelly. Te dni — po več kakor 43 letih — se je želva nepričakovano spet pojavila in dokazala, da je še vedno pri čvrstem zdravju. Jedla in pila je namreč s tolikšnim apetitom, kakor da je prestala pol stoletja v zimskem spanju.

Usodno obešanje otrok na vozove. Ze večkrat smo tudi v »Jutru« grajali razvado otrok, ki se zlasti iz šole domov gredo obešajo na različna vozila. Ne da bi pomislili na posledice. V Ljubljani ste lahko vsak dan pričali, kako preizkuša mladina svoje akrobatske sposobnosti, da je prava sreča, če niso neizgode v tramvajem prometu še številnejše. Tudi nemški listi opo-

marjajo starše, naj posvarijo mladino. Po vseh to za to je žalosten dogodek, ki se je pri-meril na državni cesti pri Altheimu. Po cesti je traktor vlekel dva natovorjena voza. Več otrok se je obesilo na verigo, ki je spajala oba voza. Neko 8letno dekletce pa je padlo z verige. Kolo težkega voza ji je zdrobilo glavo.

Stenografski tečaji — novi — začetni in nadaljevalni prično 3. decembra. Pouk v vseh stopnjah: korespondenčno, debatno in parlamentarno pismo. Sodobna lahka učna metoda, popolna izvežbanost. Oddelek za slovensko, italijansko in nemško stenografijo (izbira po želji). Posebne vaje po diktatu. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake-inje posebej oddelek. Pouk bo dopolnjen, popoldne ali zvečer dogovorno. Prospekte daje: Trgovsko učnišče »Cristoforo učni zavod«, Domobranska 15. Informacije na razpolago dnevno v pisarni ravnateljskega.

IZ LJUBLJANE

u — Po hladni nedelji spet miloše vreme. Poslednja novembrska nedelja je bila ves dan zamegljena in hladna in je živo srebro doseglo čez dan komaj 0,4° C nad ničlo. Ker pa je suho in sveže vreme, so Ljubljančani pridno izkoristili tudi to nedeljo. Dopoldne je bila prav dobro obiskana razstava v Jakopičevem paviljonu. Kjer je vodil prof. Saša Šačel in na svoj pri-kupni popularni način tolmačil umetnine mladih umetnikov. Gledališče je imelo lep delež z novo pridobitvijo Golarjeve veselo-igre »Ples v Trnovem«, o kateri pritiče beseda našemu gledališkemu poročevalcu. Popoldne so se Ljubljančani razhajali v razne smeri, razvedrili so se v jesenski prirodi in tudi okrepili v svojih priljubljenih nedeljskih postojankah. Po sivi nedelji pa nam je v ponedeljek za kratek čas spet posijalo sonce. Mraz je nekoliko popustil in je bilo zjutraj — 5° C. Okoličani, zlasti perice, ki prihajajo ob ponedeljski redno v mesto, pa pripovedujejo, da je v okolici mraz dosti občutnejši. Skoraj ni jutra brez siane in potoki zamrzujejo.

u — Miklavž tudi v vojnem času ne pozabi na mlade roke. Nasprotno, prav ne-pričakovano veliko zalogo je razpostavil po Ljubljani na ogled. V prvih večernih urah zažarijo izložbe v raznih delih mesta škrilnatno rdeče ali pa rajske rožnate in pred šipami se gnete mnogo drobiža, ki pritiška prte in nosove na hladno steklo ter občuduje čudovito ljubke punčke in medvedke, različne matadorje, vozičke, ku-hinjske oprave in podobno drobnjav, ki se je mladina nikoli ne more dovolj nagleda-ti. Pa tudi za poslastice je poskrbel dobri Miklavž in je razložil po izložbah fig in datljev in rožičev. Še prav posebno naklonjenost pa je tudi letos izkazal s prvimi dobavami sočnih pomaranč in mandarin. In kajpada, priložil je tudi tisto, kar je mladini poleg vsega dobrega neobhodno po-trebno: dolgo, dolgo šibo.

u — 50.000 lir za revne. V petkovem poročilu o prispevku slovenskih zdru-g v znesku 50.000 za zimsko pomoč Visoke-mu komisarijatu so bile nekatere firme za-

V TAVCARJEVI ULICI Vam nudijo trgovina »Cicibank« pestro izbiro igrač in daril. — Na ogled Vas vlijudno vabi

A. ENGELMAN

GLEDALIŠČE

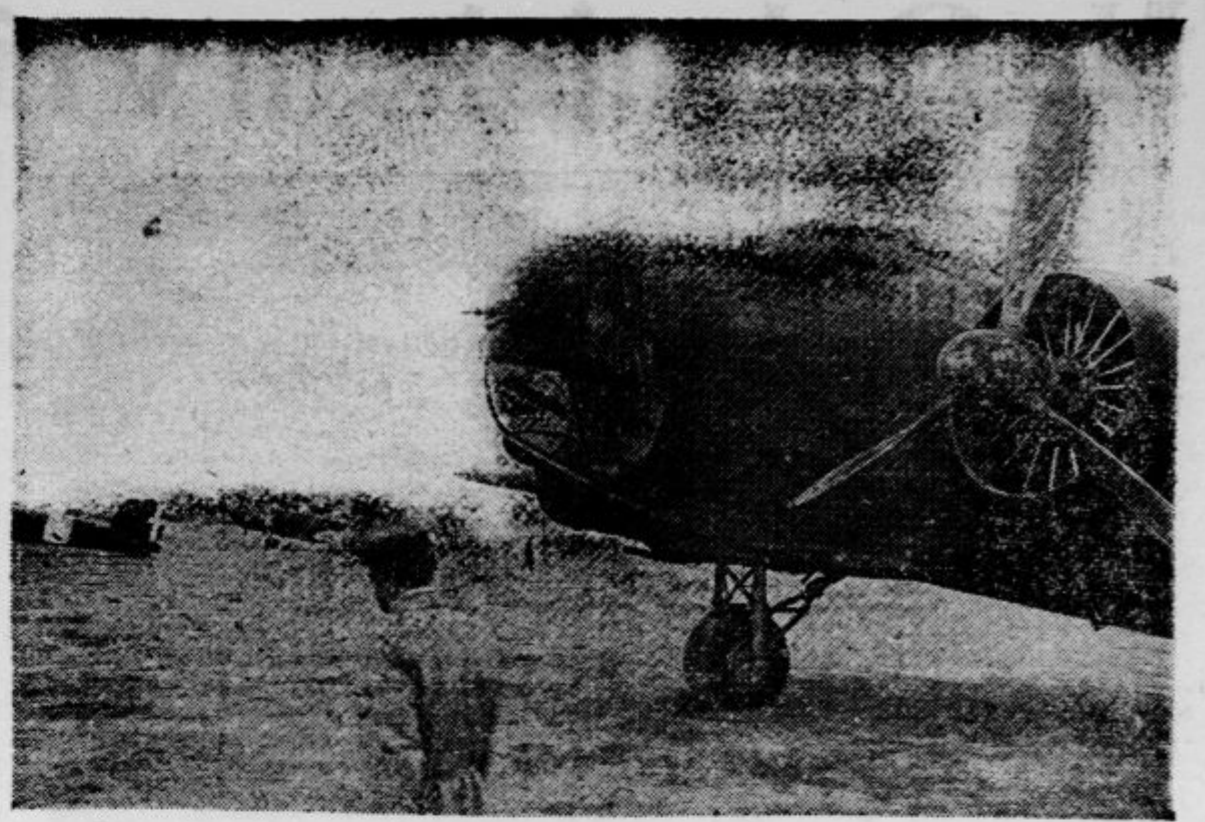
DRAMA

Torek, 1. decembra: ob 16.30: Šestero oseb
iše avtorja. Red B
Sreda, 2. decembra: ob 16.30: Gradbenik
Solnes. Red Sreda
Četrtek, 3. decembra: ob 16.: Hamlet.
Red A
Petek, 4. decembra: zaprto (gostinjska)

OPERA

Torek, 1. decembra: zaprto
Sreda, 2. decembra: ob 16.: Traviata. Iz-
ven
Četrtek, 3. decembra: ob 16.: Slepá miš.
Red Četrtek
Petek, 4. decembra: ob 15.: Slepá miš. Iz-
ven

V prvem tednu decembra bo premiera J. Massenetove opere v treh dejanjih (sed-mih slikah): »Thaïs«. Libreto je posnet po romanu Anatola Francea, napravil ga je L. Gallet. Dejanje prestavlja spokori-tev Aleksandrijske hetere Thaïs, ki jo spreobrne puščavnik Atanuel.

Bombniki ob odletu z nekega italijanskega letalskega oporišča v Sredozemlju

drug napačno navedene in nerazumljive, zato jih danes pravilno navajamo. Daro-vale so naslednje zadruge: Zavod za za-družništvo Ljubljanske pokrajine 1500 lir; Zadruga zveza 5000 lir; Zveza slovenskih združenj 5000 lir; Ljudska posojilnica 5000 lir; Kmetijska posojilnica ljubljanske oko-le 5000 lir; Gospodarska zveza 5000 lir; Kmetijska družba 5000 lir; Vzajemna po-sojilnica 1500 lir; I. delavsko konzumno društvo 1500 lir; Gospodarska zadruga, nabavna in prodajna zadruga 1000 lir; Na-bavljalna zadruga železničarjev Ljubljanske pokrajine 4000 lir; Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev 1000 lir; Skupna nabavna in prodajna zadruga 1000 lir; Kmetijska nabavna in prodajna zadruga 1250 lir; Občalčnica za Slovenijo 1000 lir; »Marade«, osrednja zadruga za izvoz lesa 500 lir; Hranilni in posojilni konzorcij, kreditna zadruga državnih uslužbencev 250 lir; Kmetijski hranilni in posojilni dom 2500 lir; Zadruga hranilnica 500 lir; Za-družni kredit 500 lir; Splošno kreditno društvo 250 lir; C. stitilčarska nabavljalna zadruga za Ljubljansko pokrajino 1500 lir; Gospodarska zadruga poštnih uslužbencev 250 lir. Skupaj torej 50.000 lir.

u — Vse posetnike naših simfoničnih kon-certov opozarjamo, da se bo vršil III. sim-fonični koncert letošnje sezone ne v petek, dne 4. t. m., temveč v ponedeljek, dne 7. decembra, prav tako ob 18. uri v veliki unijski dvorani. Predprolaja vstopnic se je že začela v knjigarni Glasbene Matice. Opozarjamo pa, da so tokrat cene povi-šane posameznim sedežem za 1 lro, in si-cer zaradi izrednih izdatkov, ki so narasli z dobavo orkestralnih materialov iz tujine, radi prevoza instrumentov. Koncert bo iz-vajal simfonični orkester pod vodstvom Draga Marja Šijanca. Kot solist bo sode-loval naš najodličnejši pianist prof. Anton Trost. Na koncert opozarjamo, prelvsem pa na datum 7. decembra.

u — Sindikat mesarjev in klobasničarjev v Ljubljani sporoča po nalogu Visokega Ko-misarijata cenjenemu občinstvu, da bodo pro-lajali v Ljubljani v sredo dne 2. decem-bra mesarji na nabavne knjižice za meso po 10 dkg salam odnosno krvavice na osebo.

u — Davščina na nezazidane parcele v Ljubljani. Posetnike, ki so prejeli zavrnjeno odločbo na vloženo prošnjo in proti temu niso vložili v določenem roku pri-tožbe, vabi Prvo društvo hišnih posestni-kov, da se takoj oglase dopolne v dru-štveni pisarni.

u — Za Miklavža obiščite knjigarno Ti-skovne zadruge. Tam najdete najprimer-nejša darila za male in odrasle. Bogata zaloga mladinskih knjig in slikanic.

u — Jezikovni tečaji — Italijanski, nem-ški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — prično začetkom decembra. Pouk do-polnjen, popoldne ali zvečer (po želji) v za-četnem, nadaljevalnem ali konverzijskem oddeku. Najuspešnejša učna metoda. Te-čaj so uradno dovoljeni. Vpisovanje in in-formacije dnevno do 19. ure.

u — Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo-in trimesečni tečaj prično 3. in 4. decem-bra. Najuspešnejša desetrstarna učna me-toda. Vaje iz korespondence, spisovanja

pisem, prošenj itd. Specialna strojepisna šola: Največja moderna strojepisnica, stroji raznovrstnih sistemov. Vpiše se la-hko vsakdo, za dijake-inje poseben od-delek. Novi tečajji tudi za stenografijo, knjigovodstvo, italijanščino, nemščino itd. Izbira predmetov po želji. Vpisovanje dnevno. Prospekti s slikami na razpolago: Trgovsko učnišče »Cristoforo učni za-vod«, Domobranska 15.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Mariboru je umrl 70let-ni železniški namestnik v pokopju Janez Gržina. V št. Ilju v Slovenskih goricah je umrl trgovec in posestnik Karel Swaty. V Petrovčah je umrl 77letni posestnik Franc Žuželj. V Cerkljah ob Krki je umrl krojaški mojster Jožef Verderber, po rodu s Kočevskega. V Slatini-Radenci je umrla trgovka in posestnica Eleonora Jurjo-vič, rojena Leskovarjeva, v Makolah pa gostilničarka in posestnica Marija Juršičeva. V mariborski okolici je umrla 82-letna Franciška Miklova, v Mariboru pa 78letna staropokojnica Neža Mohnova. — Na vzhodni fronti je padel planinski lovec Jožef Röhrl, kočevski naseljenec iz Artič pri Brežicah.

Zlata poroka v Studenih. V krogu svojih otrok in vnukov sta te dni praznovala zlato poroko Anton in Katarina Maček v Studenih pri Mariboru.

Ljudsko vseučilišče v Celju prične 1. decembra zvečer novo sezono. V veliki dvorani okrožne hiše bo prebival dr. Wraga iz Berlina o pestri Španiji. S pomočjo filma bo prikazal deželo in ljudi ter šege in obi-čaje v Španiji. Dne 11. decembra bo pre-daval dr. Karel Schallberger o razliki med narodnim socializmom in boljševizmom. Tri dni nato bo mladini predaval podčast-nik Yaldez o svojih doživljajih v mrazi na fronti.

Filmska predavanja v Mariboru. Od 1. do 15. decembra bodo v vseh krajevnih skupinah okrožja Maribor-mesto predava-nja, pri katerih bodo predvajali 175 velikih posnetkov, ki prikazujejo lepoto, moč in veličino Nemčije. Govorili bodo govorniki Helmutbunda.

V mariborskem gledališču so ta teden na spored naslednja dela: opera »Sinja maska«, opera »Carmen«, spevoigra »Iz-vošček« in opera »Boheme«.

Mladinski vodje celjskega okrožja so bili sklicani v zbor. Zbralo se je 40 voditeljev in voditeljic. Vodja Romč je prebaval o nemških božičnih običajih. Učiteljski ter-cet iz celjske glasbene šole je priredil sve-čano pevsko uro. Dr. Krebs je predaval o štajerskih ljudskih plesih, okrožni vodja Dorfmeister pa o prostnem delu v celjskem okrožju. Marionetna skupina iz Bre-žice je pod Buschhofovim vodstvom priredila lutkovno predstavo »Faust v Krakemu«. Naposled so vsi skupaj obiskali koncert čelsta Casada.

Božične pošiljke. Poštna uprava opozar-ja, da morajo biti vsi božični paketi pravo-časno oddani. Ako naj za božične praznike prispejo neslovniki v roke, jih je treba oddati najpozneje v drugem tednu decem-bra. Pošiljke na fronto pa je bilo treba oddati do 30. novembra.

vesele muze vrgla od nekod: bil je to zu-nanji znak trdnega stika, katerega je na-vezala njegova burka z zabavajočim se ob-činstvom.

ZAPISKI

Spor za Demostena

Rimski »Primato« je pričel v zad-njem zvezku daljši članek »Demostene, gli antichi e i moderni« iz peresa Gennara Perrotta. Neposredni povod je dal pisar pravkar izšli italijanski prevod spisa o Demostenu, čigar avtor je sloveči nemški filolog Werner Jäger. Le-ta skuša v svojem delu do neke mere braniti in zagovarjati slove-čega atenskega govornika in državnika, s čimer se Jäger približuje klasičističnemu poj-movanju, po katerem je bil Demosten mu-čenec grškega svobodoljubja. Bistvo spora za Demostena in proti njemu presegata meje klasične filologije in dobiva v nekem smislu sodobni značaj. Ne gre za samo osebo davnega atenskega govornika in politika, marveč za vprašanje, ali je Demostenes res koristil Grkom, ko se je trdovratno zave-žal za ozko zasnovo atenskega grštva in se boril zoper široko državno koncepcijo, ki je zahtevala podreditve atenskega »lokal-nega patriotizma« višjim interesom skupne države?

Če je veljal Demostenes v dobi klasiciz-ma za vzor patriota in velikega moža, za-vzemajo mnogi novejši zgodovinarji dokaj drugačno stališče, kar kaže sodelavec »Pri-mata« na vrsti primerov. S tem v zvezi lahko navedemo mi mnenje ki ga zastopa najboljši slovenski poznavalec starogrške zgodovine in kulture Anton Sovrč v svojem mojstrskem delu »Stari Grki«. Na str. 398. šteje Demostena med demagoge in one može, »ki jim je spleta zgodovina ve-nece laži okoli glave«. Nadalje piše: »Res-nica je, da je bil nenavadno sijajen retor in dialektik — dasi celo tu ne brez vred-nega tekmeča — to pa je tudi v drugem

obzaru njegovo podobo z bleščečo glorio-ter ga naredilo za vzor plemenitega dom-ljuba in meščanskih kreposti sploh. Toda njegovo politično delo je bilo vse prej ko npravno neoporečno ali celo zgledno. Nikdo ga ne more oprati krivde, da se je v svojem čez mero divjem boju zoper Filipa pro-dajal dednemu sovražniku in jemal podkup-nino, pa najsi jo je upravljal res samo za politiko. In ta mož se je ovadskodu zaganjal v ljudi, ki so imeli pogum postavljati be-sedo za obranitev miru, in jim vžgal v čelo pečat makedonskih plačancev! Iz prizade-vanja, kako bi čim huje očrnil Filipa za smrtnega sovražnika Aten, ki je imel baje samo to misel, da jih je treba uničiti. Škili poleg spreminjaste lažnivosti tudi politična kratkovidnost. Demostenes ni razumel ide-je vsegrštva, še manj večičastne zasnove o pridobitvi Azije za helensko zvezo pri čemer je nameril Makedonec ravno Atenam vlogo kulturnega središča! Demostenes je bil v splošnem plitev duh in brez znanstvene iz-obrazbe... To in pa domviljiva krhkost značaja mu je pomagalo, da se je zlahka spuščal do duševnih nižin proletařnata in meščanstva, ki so ovladalo atensko poroto in narodni zbor...«

Tak portret Demostena podaja slovenski znanstvenik. Tudi Gennaro Perrotta je v svojih obsežnih izjavah njih nekoliko takole naslikal nekdanjega vzornika. Prihaja k sklepu, da je bil Demosten resda atenski patriota in se je žilavo bnil za vse pred-pravice svojega mesta-države, ni pa bil državnik, ker se ni umel dvigniti nad parti-kularizem in se povzpeti k širšemu pogledu na državo. Za to mu je pač nedostajalo po-litičnega talenta. »Politični genij«, piše so-delavec »Primata«, »ume vselej dobro iz-meriti lastno zasnovo in silo, ki so mu na razpolago; politični genij ni nikdar mega-loman.« Demostenes je zastopal koncepcijo, po kateri naj bi imela Atene vso svobodo, da vladajo drugim, ni pa razumel, da je bilo tedaj že na zatonu partikularistično

pojmovanje države-mesta in da je čas za-hatval večjih in širše zasnovanih državnih teles. Zato je zgodovinski razvoj dal prav tvorcu široke panhelenske enote Filipu, ne pa njegovemu sbroritemu nasprotniku, ome-jenemu branitelju atenskega partikularizma Demostenu.

V ostalem pa vidimo, da si skuša vsaka doba ustvariti svojega Demostena. Morda vendarle ni samo naključje, da se je kri-tika klasičističnega Demostena najbolj raz-širila tedaj, ko so se z italijanskim risor-gimentom in Bismarckovo zedinjavno po-litiko posebno poudarjale nasproti partiku-larizmu velike državne zasnove. Nasproti temu dožajuje Perrotta, da so se posamezni dvomi o vrednosti Demostenovega prev-čnega patriotizma pojavili že dolgo prej: tako navaja Mabyljeve »Observations sur l'histoire de la Grèce« iz leta pred fran-cosko revolucijo in iz leta 1829, sodbo Vi-ctora Cousina v »Introduction à l'histoire de la philosophie«.

Pisatelj in slogovna preprostost

Treba je, da smo razumljivi, kadar go-vorimo, pesnikujemo, pišemo. Treba? Ne, tako hočemo biti, ker bi sicer ne govorili, ne pesnikovali in ne pisali. Lichtenberg pravi, da je dober izraz vreden skoraj to-liko ko dobra misel, in tu bi lahko šli še dalje in rekli: dokler ni misel dobra, se pravi, popolnoma in natanko izražena, sploh ni dobra misel. Ali pa je dober izraz zbog tega res vedno tudi je razumljiv? Je vselej krivda pisatelja, če ga čitatelji ali vsaj nekateri med njimi ne razumejo? Mar niso včasih lahko krivi tudi bralci? Ali ni to odvisno od same stvari, ki jo skuša pi-sec predstaviti ali razložiti in ki je včasih taka, da jo človek kaj hitro razume?

Da, treba je in tudi hočemo biti razum-ljivi, kadar govorimo. Prav zares, vendar nikar ne pozabimo, da ima stavek več po-menov. Kajti, ko govorimo, se sami trudi-

mo, da bi dourneli to ali ono: kakšno de-jansko stanje, potek česar koli, dogodek, zakon, kos sveta in življenja. Ko torej govorimo z drugimi, si v isti sapi prizn-evamo, da bi tudi sami razumeli neko reč. Ker pa svet in življenje brez dvoma nista razumljiva kar takole igraje, ali lahko potemtakem pričakujemo, da nam bo z jezikom pojasnjeno to, kar hočemo razumeti?

Pesnik Georg von der Vring je nedavno v nekem predavanju poveljeval prepro-stost, preprost slog in navedel stavek: »Vse, kar je lepo, je preprosto.« Zares lep in preprost stavek. Tudi na moč koristen, zalaj je preprosto srečujemo predsodek, ki se je zuril prav tako v slog kakor v človeka, da obstoji poetičnost neke pesmi in celo proze v tem, v čemer se leta od-daljuje preprostem človeškemu razumu, v kopičenju pesniških »licencijs«, v kopičenju rodilnikov in v drugi taki izra-zevalni nabuhlosti. In najznačilnejše, kar pa-radoksalno pri vsem tem je to, da je tak »pesniški« slog mnogim ljudem in bralcem resda visok, vendar pa še vedno docela razumljiv. In če kakega stihia vendarle povsem ne razumejo, je takim čitateljem dovolj laskavo že to, da je spisan v vis-ochem, vzvišenem tonu. Te reči gredo celo tako daleč, zato pa taki ljudje ogorčeno zavračajo preprosti slog, ki se jim zdi bo-diš preveč plitev ali preoster, odnosno že kar nerazumljiv.

Ne preprostega in ne zapletenega sloga si ne smemo že v naprej zastaviti kot smot-ter našega govorjenja ali pisanja. Pisatelj naj bi si rajši vseskrat prizadeval, da bi pisal tako, kakor vevetava natatnost in resničnost. (Tudi pesnik najsi sicer pesni-kuje in odkriva, ima opravka z resnič-ko. Pri takem delu pač ne more venomer mi-sliti na to, da bi bil čim bolj razumljiv, kar piše. Ta pot bo kajkraj težavna, ven-dar bo naposled (in ne že v začetku) do-

segel tisto visoko slogovno preprostost, ki težavnega ne izključuje, marveč vključu-je in ki zajema globino prav v njeni jas-nosti. Pisateljeva naloga ni, da bi izkust-veno raziskaval pojmovno in predstavo-tvorno moč občinstva in glede na njo iz-biral svoje besede. Pravi pisatelj ne sme biti nasproti svojemu občinstvu ne zvijačen in ne usmiljen, tako kakor pravi znanstve-nik, nikdar namenoma ne popularizira svo-jege dela. Pisatelj mora kajpak med ljudi; potrdi naj se, da jih išči in razume, da do-dobra spozna jezik povprečnega zdrave-ga razuma in se uči pri ljudeh, kako je treba izražati misli; tudi v ljudski govorici se ustvarja neke vrste literatura, t. j. iska-nje dobrega, posrečnega, udarnega, če tre-ba tudi drastičnega izraza. Samo na takih poteh si pridobiva pisatelj ne vsakdanjo preprostost, marveč višjo, vzvišeno pre-prostost lepote ter razumljivosti. Seveda bo tudi zla razumljivo le tistim, ki hočejo in morejo slisati ter razumeti pisateljevo besedo. (Po »Frankfurter Zeitung«.)

Etude za kitaro. Pravkar je izšel v pri-redbi St. Kranjca in J. Turšiča prvi del etud za kitaro. Delo nadaljuje »Kitarško šolo«, ki sta jo priredila in izdala ista av-torja. Etude so prirejene preprosto in z vsemi potrebnimi pojasnili; za prste desne in leve roke. Poleg tega so melodične in prirejene tako, da vsebujejo razne načine spremljanja in samostojnega igranja. Za-rad tega bodo dobro rabile tudi vsem ti-stim, ki si iz drugih, tujih kitarskih šol in vaj izpopolnjujejo znanje. Delo je eno iz-med prvih naših kitarskih del. Dobiva se tudi v knjigarni Tiskovne zadruge.

O Kristofu Kolumbu. Mario Rizzoli je spisal pri milanski založbi Ceschina izšlo knjigo »Cristoforo Colombo alla luce del ventesimo secolo«.

Nov potopis Arnalda Fraccarollia, pisca raznih življenjskih romanov, je izšel ne-davno z naslovom »Sumatra e Giava«.

Kaj je DIN?

Tisti naši čitatelji, ki se radi poklica ali za razvedrilo bavijo s fotografijo, imajo že nekaj pojma o tem: fotograf DIN jim ni popolnoma neznan. Na svojih filmih in ploščah imajo zapisan ta znak v zvezi z navedbo občutljivosti fotografskega tvoriva za svetlobo v desetinkah stopinj, DIN jim pa pove, da je bila občutljivost tvoriva določena po posebnem postopku, ki je normiran. Manj pa je znano, da je v Nemčiji normiranje po DIN razširjeno daleč preko fotografije: koga področja v vsa področja sloh, kjer je kakršna koli stvar, ki normiranje prenese in ga gospodarski vidiki zanjo tudi zahtevajo.

Pred nekoliko dnevi je poteklo 25 let, odkar so ustanovili tam odbor za normiranje. Da bi ustvarili čim bolj smotrni in nedvoumni red v vseh področjih gospodarstva, tehnike in znanosti, so tedaj sredi prve svetovne vojne, prišli do zamisli poenotenja, ki se je potem polagoma razvila do danes ustaljenega pojma »normiranja«.

Iz odseka v okviru Društva nemških inženjerjev, ki je 1917. skušal normirati sestavne elemente za stroje, se je v skladu s spoznanjem, da bi morala vsaka normizacija rabiti dosti širšim smotrom, sestavil Odbor nemške industrije za normiranje. Simbol teh prizadevanj je postal znak DIN, ki je bil prvotno kratica za »Deutsche Industrie-Normen« (nemške industrijske norme) in ki ga danes razlagajo kot »Das ist Norm« (to je norma). Vsi predmeti in postopki, ki so označeni s tem znakom, so tedaj uradno proglašeni in preizkušeni kot normirani.

Organizacija Nemškega odbora za normiranje je zelo obsejna. Vsa normizacijska prizadevanja v Nemčiji se stekajo sem, z neutrudnim podrobnim delom se tu pregleduje in poenotuje ves material, ki prihaja od vsepovsod. Tisoči izdelav iz industrije, tehnike in znanosti po-

magajo večinoma zastoj pri tem delu, ki je do danes poenotilo že okrog 7700 predmetov in postopkov. Za vsak višček, za vsak, tudi najmanjši del kakšnega stroja, za vsako konservno skaflo, steklenico za mleko in za tisoče drugih predmetov so ustvarili norme, ki so označene z imenom DIN. Za tovarne in delavnice, za kmečka gospodarstva in mestna gospodinjstva so izvedli omejitve poedinih sestavnih delov v nekatere strogo določene in odmerjene tipe in prva posledica tega je bila, da so se produkcijske številke za posamezne predmete znatno zvišale.

Tako so n. pr. v področju izdelovanja konservnih skafel z uvedbo norme prišle do takoj več nego 25 odstotkov pločevine. Ta prihranek predstavlja na leto 35.000 ton kovine. Z normiranjem višinskih matric, ki so postale ožje, so prišle do letno okrog 5400 ton jekla, kar je produkcijske stroške znižalo za milijon mark. Tudi tovarni prostor so po normiranju zmanjšali, prihranek pri tovorih pa znaša letno okrog 130.000 mark.

Ze iz teh skopih podatkov je razvidno, kako važna ustanova je organizacija za normiranje in koliko si nemško gospodarstvo ž njo prišle, da niti ne navedemo vseh drugih koristi, ki izvirajo iz njenega delovanja. Posebno važno pa je njeno delo v sedanjem vojnem času, ko razvija neprestano nove enotne in enostavnejše postopke ter postavlja nove norme za vojsko in vojno gospodarstvo. A tudi za bodočnost si je Nemški odbor za normiranje postavil daljnosežne naloge. Skoraj ni dvomiti, da bo ob koncu vojne v vseh področjih gospodarstva nastal začasen zastoj, ki ga bo treba premagovati tudi z novimi in preprostejšimi normami. V ta namen pripravlja omenjena organizacija s svoje strani vse potrebno, da bi bilo mogoče zadostiti potrebam bodočega evropskega prostora. Pri tem prihaja v prvi vrsti v poštev izdelava v serijah.

Žensko srce je za 30 g lažje od moškega

Ženske, ki so že navajene biti v luči moške kritike obtežene z mnogimi napakami, katerim očitajo pomanjkanje logike in še razne druge »ženske slabosti«, so nedavno dobile zadoščenje na mednarodnem zdravniškem tečaju dunajskih akademij v Solnogradu. V svojem predavanju o »materinstvu« je dejal dunajski otroški zdravnik prof. Hamburger, da je sila žene prav v njeni povezanosti s naravo, v njenem nezavestnem znanju, v zdravi pameti v najboljšem pomenu besede. Prav to, kar moški pogosto očita ženi, namreč njeno majhno zanimanje za vprašanja abstraktnega mišljenja, bi bilo nevarno za izpolnjevanje njenih pravih nalog, če bi se potrudila in v tem ustregla možu. Emancipacija, pozna in nič kaj slehča mladika prosvetljenosti, je mnoge naravne sposobnosti zadušila. Številna o nazadovanju doječih mater v deželah, v katerih je žensko emancipacijsko gibanje zavzelo večji obseg, govore prav razločno o tem. Resnično, civilizacijski razvoj je prinesel s seboj celo vrsto tipičnih ženskih pomanjkljivosti, ki ne bodo takim ali morda nikdar izginili. Poleg tega pa bo tudi silna naloga obnove Evrope zahtevala za doli časa sodelovanje žene v določenih delovnih območjih. Da pri tem žena ne bo odložila svojemu najvažnejšemu in najlepšemu poklicu, materinstvu, pa bo srb zdravstvene politike.

Da so pojem o »ženskih slabostih« iznašli prav možje, se ni treba čuditi. Tudi ne sme nikogar presenetiti, da so bili pri tem delu udeleženi nekateri prav sloviti filozofi. Kajti le teoretični način mišljenja lahko privede do zaključka, da ženske lastnosti niso obenem tudi naravne in smotne lastnosti v biološkem pomenu besede. Da bna tako imenovana ženska nelogičnost čisto brezpogojno prav, je na mnogih vzgledih iz prakse pokazal docent dr. Prinz Auerperg v nekem svojem predavanju o duši žene. Nekoga dne je prišlo k njemu srčano, mlado dekle s prošnjo: »Pomagajte mi, gospod doktor, moj zaročenec preveč stresa. Izkazalo se je, da je bil ženin že starejši gospod, ki je bil navajen vsak dan izpiti svojo merico. Zdravnikovega nasveta, naj se razide, dekle ni ubogalo. Tembolj pa se je zavzela za to, da bi svojega bodočega soproga odvadila pitja in je imela res tudi uspeh. Po poldnevem mesecu je dekle spet prišlo k zdravniku, tokrat pa z naslednjo

tožbo: »Pomagajte mi, gospod doktor, moj zaročenec ne pije več.« Tokrat je imel zdravnikov nasvet več uspeha. Zaročenca sta se razšla in vsak od njiju se je poročil z drugim, s katerim sta bila zadovoljna v zakonu. Po normalnih logičnih pravilih se zd obnašanje mladega dekleta popolnoma nesmotno. Natančnejša preiskava primera pa je izdala naslednje: Zaradi hude bolezni staršev je bilo dekle že zgodaj prisiljeno, da je streglo deloma očetu, deloma materi, deloma pa je moralo voditi še podjetje staršev. Leto dolgo ni bilo navajeno drugega kakor izkazovati pomoč. Ko so ji starši umrli, je instinktivno iskala nov objekt, ki bi mu stregla, in tako je prišla do pijanskega zaročenca. Ko ženin ni več pil, ji je postal ravnodušen, kajti ni je več potreboval za pomočnico.

Ce govorimo o ženskem srcu, navadno najprej mislimo na njega duhovno stran.

Kako se celijo rane

Tudi vi ste se kdaj urezali ali na drug način ranili. Če se je rana zacelila, ste dejali, da gre to pri vas pač vedno v najlepšem redu. Toda — in to je umljivo — pri tem gotovo niste premišljali, kako se rane prav za prav ozdravijo, naj si je to tudi področje, ki stoji ob začetku vse človeške zdravilne umetnosti in mu tudi današnja kirurgija posveča največjo pozornost.

Kaj se prav za prav dogaja, kadar se urečete? Vzemimo, da so robovi ureza gladki in ležijo, ker jih drži morda obezva ali šivi, tudi gladko drug ob drugem: v tem primeru se rana zaceli sama od sebe in brez obnavljanja. Vsaka vrsta ran, ki je izez prizadejal, na primer pri kožnih ranah površine, stvori mlade stanice svoje vrste ki malo izgubo substance hitro nadomestijo. Če pa gre za večje izgube, je nastala v prizadetem območju temeljitejša motnja v obtoku in preobremenitve s krvjo v kapilarnih žilicah. Krvna tekočina se nabira v okolišnem tkivu, da »oteče«. Ti simptomi povzročajo občutek tonlote, a zaradi pritiska oteklih delov na živce in zaradi spreminjenih napetosti se pojavijo bolečine.

Ne preklinjaj!

Preklinjanje in bogokletstvo se je žal tudi v naših krajih pred časom precej razpaslo. Zdjaj je v tem pogledu nekoliko boljše. Morda so temu vzrok dogodki, ki se s filmsko naglo vrste mimo nas, morda pa tudi drugo okolje, v katerem smo se znašli. Kletvine so zlasti v navadi pri naših sosedih na severovzhodu in vzhodu, kjer si zdaj prizadevajo odpraviti to grdo navado. Na Madžarskem na primer so se proti preklinjanju dvignili vsi, ki so imeli v sebi še kaj etike. Zlasti pa so se zoper to razvado zavzeli cerkveni krogi s Katoliško akcijo na čelu.

»Nacionalno zlo« preklinjanja je na Madžarskem že precej starega izvora, kajti že pred stoletji so bili postavljeni strogi zakoni proti bogokletnikom. Kralj Ferdinand Prvi je leta 1567 izdal zakon, po katerem čaka vsakogar, ki ga drugič kaznujejo zaradi preklinjanja, izsibanje in nato smrtna kazen. Nekaj več kakor sto let nato so stanovni v Kološvaru sklenili, naj bogokletnike, kadar se prvič pregreše, pretepejo, v drugem primeru naj jih pobijajo, če pa se tretjič pregrešijo, pa naj jih kamnajo. Pod pobabljenjem je treba razumeti, da so grešniku izrezali kos jezika. Marija Terezija je kaznovala preklinjanje s šibanjem, zapornim in denarno kaznijo do 1000 forintov. Mestni magistrat v Kassi je bil še radikalnejši, ko je določil za bogokletnike in preklinjevalce tako strogo kazen, kakršno si jedva predstavljamo. Grešniku so z žarčnimi kleščami iztrgali jezik, potem pa je bilo mestnemu sodniku dano na izbiro, ali naj obsojenca kamnajo ali pa obglavijo.

Tudi moderna madžarska zakonodaja je posvetila preklinjanju pažnjo, toda ni imela velikega uspeha. Zanimanje krogi stavijo največjo nado na duhovno preobrazbo državljanov, zlasti mladine. Zanimanje za propagandno delo, ki ga je podvzela sku-

O njem pa se da mnogo povedati tudi z anatomskega stališča. Dunajski profesor Risak je v nekem predavanju dejal, da je žensko srce povprečno za 30 gramov lažje kakor srce prav toliko velikega moškega. Prav tako so pri ženah nihanja krvnega pritiska in pulza pogostejša kakor pri moških. Dalje potrebuje žensko srce pri težkem telesnem delu več časa, da se mu prilagodi, kakor moški. Vendar pa ne smemo podcenjevati njegove zmogljivosti. Določene oblike težkih srčnih napak so pri moških pogostejše kakor pri ženskah. Žensko srce se brž prilagodi posebnim nalogam materinstva. V času, ko mora krvni obtok preskrbovati bodočo mater in nošenčka, se žensko srce poveča. Zato morajo na srcu bolehalo žene v takem primeru štediti s svojimi telesnimi silami.

Vrtnarska razstava v Bukarešti

V kmetijskem paviljonu v Bukarešti je bila oni dan otvorjena velika vrtnarska razstava, prirejena po kmetijskem ministru. Otvoril jo je kmetijski minister Aurelian Oana, ki je v pozdravnem govoru naglašal, da razstava ni samo lepa revija posebnih pridelkov in izdelkov, temveč hoče tudi pokazati kaj je bilo v zadnjih treh letih storjenega na tem polju. Solčiva je pridelala Rumunija letos tretjino več kakor lani. Posebna pozornost je bila pa posvečena sadjarstvu. Med sadjarje je bilo razdeljenih 183.000 sadik, ki jih bodo plačevali v obrokih. Za pospeševanje vinarstva je kmetijsko ministstvo ustanovilo 11 vinogradniških uradov in 13 stanic za zatiranje trtnih bolezni. Zgrajenih je bilo več tvornic marmelade in modernih sušilnic. Na otvoritvi sta govorila še državni podtajnik za preskrbo general Konstantin in gospodarski minister I. Flintzescu.

Proučevanje življenja v morju

Z Dunaja poročajo, da se je vrnila tja Hassova geješka ekspedicija, ki se je bila napotila letl 1. julija v grške vode, kjer je s pomočjo novih instrumentov proučevala morje. Ista ekspedicija je proučila že Karibsko morje, zbrala je mnogo važnega gradiva o življenju v morskih globinah

Sveta kuhinjska posoda

Pri bramanih, najvišji indijski kasti, je še vedno razširjen čuden običaj. Tujcem je strogo prepovedano prestopiti prag kuhinje. Tujci niti pogledati ne sme v bramanovo kuhinjo. Če se pa le zgodi, da se ustavi tujec pogled na kuhinjski posodi, postane po veri bramanov slednja nečista, in treba jo je takoj razbiti.

Če pogledam človeku v oči, pa že vem, kaj mišl o meni.

»To vam včasih pač ni prijetno, kaj?«

»Gospodična Rita, sanjalo se mi je, da sem vas zasnuhil. Kaj naj bi to pomenilo?«

»Da imate v sanjah boljše domisleke nego v resnici.«

MODA IN DOM

Novo aplikacije na starih oblekah

Ce hočete nedolžno prevarati svoje znance, da imate novo obleko, potem kar nič ne odlašajte in si pošijte staro volneno ali svilen obleko z zopet modernimi aplikacijami! Ali veste, kaj so aplikacije? Tu gre za stilizirane vzorce, ki so bili izrezani iz primernega tvoriva in ki jih prisljemo na obleko, kamor nam pač ugaja: na žepe,

na pas, na ramena, na život, na opleček, na rokave itd. Ker gre za izrezane vzorce, je jasno, da morajo biti dokaj veliki, da jih lahko izdelamo. Če si podrobno ogledamo letos moderne aplikacije, bomo v njihovi stilizirani obliki spoznale obrise ptic, cvetic in raznih ljudskih ornamenov, pa tudi strogo geometrični vzorci pridejo v poštev.

Okrašeni žepi

Evo zimskega kostuma in ljubke popoldanske obleke! Toplo podložena jopica se tesno oprijemlje telesa. Okoli pokončno

vreznih žepov je jopica okusno okrašena z izrezanimi aplikacijami iz tvoriva, ki je za odtenek temnejše od blaga jopice. Nasprotno pa je obleka po žepih in na širokem pasu okrašena s svetlejšimi aplikacijami.

Toplota — problem zimskega časa

Ali veste, da je tudi žaganje odlično kurivo? Za žaganje moramo imeti posebno pečko, ki pa si jo lahko pripravimo iz navadnega gasperčka ali podobne železne peči. V takšno peč potisnemo krogele, pokončno stojč kovinat vložek, okoli katerega do vrha peč dobro natlačimo žaganje. Preden zakurimo, potegnemo vložek iz peči (zato mora imeti peč pri vrhu pokrov, ki ga lahko snamemo). Potlej zanetimo ogenj, ki gori lepo počasi v notranjosti žaganja. peč pa seveda prej ponovno skrbno pokrijemo. Žaganje je poceni in, kar je glavno: dobimo ga brez kart.

Pa recimo, da imate dovolj kurjave pri hiši in dobre lončene peči ali centralno! Toda s kurjavo je treba štediti. Naložili ste toliko na peč, kolikor ste si odmerili, da smete porabiti na dan — v sobi pa še vedno ni zadosti tople! Ali pa morda ne oddajate toplote tudi na ulico? Nič se ne smejte, kajti večkrat se zgodi, da vam skozi špranje med oknom in okenskim okvirom uhaja dragocena toplota na prosto. Za vsak primer je dobro, če se domislimo spet starih blazin, napolnjenih z žeganjem ali morsko travo, ki so jih naše babice polagale med okna, da ni »spihaloc« v sobo. Takšne blazine lahko prevlečemo z barvastim kretonom, da so čedne tudi na pogled. Vrata na balkon pa bo najbolje, če zavesimo s toplo odejo vsaj do polovice višine; če nimamo primerne odeje, pa si jo sestavimo iz starih kosov blaga, ki smo jih dale barvati.

Tudi to je znano, da se dober zrak hitreje segreje kakor pa star, iztrošen. Seveda pa zato ne smemo puščati oken dolgo odprtih. Prej minut piepaha in sicer postenega prepaha jutraj in zvečer popolnoma zadostuje, da se zrak v sobi osveži in izmenja.

A nikar se ne zanesimo samo na toploto iz peči! Oblecimo se primerno, pa nam bo kljub štednji s kurjavo dovolj tople! Pačevinasto tanke svilate nogavice lahko kar preženemo v omaro, da bodo tam čakale poletja. Debele pavolnate in po možnosti doma pletene volnene nogavice (iz starih sparnih pulloverjev, starih čepic ali rokavic) so dosti bolj primerne za letošnje zimo. Dobra zamisel: stare kratke nogavice iz debele volne, ki smo jih nosile v gozdaricah pri smučanju, opremimo s podplati iz klobočevine (za to žrtvujemo star klobuk!), pa se bomo v njih počutile dosti topleje kakor v navadnih copatah. Splah pa se tudi moda trudi, da bi nam z raznimi toplimi predmeti pomagala čez zimo — o teh pa bomo spregovorili prihodnje!

Surova jabolčna sladica

Izvrstna surova jed za naše otroke, ki zlasti pozimi potrebujejo čim več vitaminov: nekaj lepih jabolk nastrgamo z olupki, potem pa smo jih dobro oprale in obrišale. Dodamo jim nekaj rozin ali drugega suhega grozdja, nekaj zmletih lešnikov in toliko žličk mleka, da je vse skupaj lepo gostljano in vlažno. Sladkorja damo po okusu, odišavimo pa z nekaj kapljicami limonovega soka in z žličko dobre marmelade.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

536. Koliko odstotkov ljudi je levični-kov?

537. Odkod izvira izraz »jovialene«?

538. Kaj so barve in v čem so razlike?

*

539. Štirje v dveh vrstah

V zgornji aliki je predstaviti en novec tako, da bodo po štirje v vodoravni in navpični vrsti!

540. Iz drsalnega sporta

Na okroglem drsalšču, ki meri 380 m, dohiti boljši drsalec slabšega vsakih 76 sekund, če drsata drug za drugim. Če pa drsata drug proti drugemu, se srečata vsakih 20 sekund. Kolikšno pot opravi vsak drsalec v 1 sekundi?

Izračunajte s sklepanjem brez pisanja!

Rešitve nalog 28. t. m.:

531. Bron je v bistvu zlitina iz bakra in cinka, med pa zlitina iz bakra in cinka.

532. Partenogeneza ali »devičko spočetje« se imenuje v biologiji spočetje potomcev iz neoplojenih jajec. Tako nastanejo pri čebelah troji iz neoplojenih, delavke in matice pa se razvijajo iz oplojenih jajec.

533. Vsak svetlobni žarek se na ploščici, na katero vpadne, pravilno, t. j. po znanim odbojnem zakonu odbije. Na zrcalu se vpadno vzporedno ali središčno žarkovje odbije v določeno smer vzporedno ali središčno. Na površju grapavega telesa so odbijalne ploščice v vseh močeh navzkrižnih medsebojnih legah. Na grapavem površju ali v notranjstvih motnega sred-

stva (n. pr. v uprašenem zraku) se vzporedno ali središčno žarkovje odbije neredno na vse strani, se razmeče, razprši. Ta pojav se imenuje difuzija (difuzni odboj, razpršitev) svetlobe.

Na ta način imamo tako zvano difuzno dnevno svetlobo pri oblačnem nebu ali sploh v prostorih, kamor sonce direktno ne posije. Tudi v takem primeru vpadajo sončni žarki na zemljo, se na njej razpršijo in prihajajo od vseh strani, kar spoznamo po tem, da ne delajo sence. Difuzna dnevna svetloba deluje kot direktni vir svetlobe, dasi dobiva svetlobo od sonca.

534. Milijon kapljic.

Ce 1 milijon majhnih, medsebojno skladnih okroglih vodnih kapelj steče skupaj v eno samo okroglo kapljo, je polmer te kaplje 100krat tolikšen kakor polmer prejšnje posamezne kaplice, površina kaplje pa je 100krat manjša od skupne površine 1 milijona kapljic.

535. Zlogovna križanka.

Vodoravno: 1. Saloma, 3. lakota, 5. Jago, 6. borba, 8. Dorchester, 10. artikel, 12. ranica, 13. Larka, 14. barbar, 15. Ecker-mann, 17. Barbara, 19. baraka, 21. dano, 23. reka, 24. gazela, 25. narcisa.

Navpično: 1. sago, 2. matador, 3. Lava-ter, 4. taboz, 5. januar, 7. babica, 9. Chester, 11. Kellermann (»Predor«), 12. r-barbara, 15. epoda, 16. vera, 18. rabuka, 19.abela, 20. kamenar, 22. noga, 23. resa.

»Kar zdi se mi, da je Pepček pogotnil kragulček.«

»To lahko takoj ugotoviva. Kar stresiga, pa bova slišala.«

— Natakari v moji juhi plava mrtva muha.

— Nemogoče, gospodi! Če bi bila mrtva, bi ne mogla plavati.

»Obkorej, pa pri vas obedujete, Jurček?«

»Ata je rekel, da bomo precej, ko vi odidete.«

— Moj mož je vedno potrt in čemeran. Ali ste ga pregledali, gospod doktor?

— Da, milostiva.

— In kaj mu manjka?

— Ključ od večnih vrat.

SPORT

Triestina zvesta tradiciji

V nedeljo je za pol izkupička prikrajšala nepremagani Livorno — Torino se spet bliža prvemu mestu

Borba za točke po italijanskih nogometnih teretih se je v nedeljo obnovila že devetih zaporedoma, med velikimi in malimi, na vseh travnikih od visokega severa do skrajnega juga.

Nas, kakor tisoče in tisoče italijanske nogometne publike, zanima predvsem razvoj dogodkov v najvišji diviziji, kjer se vsaj do zdaj vse razvija tako, da je vodilno mesto med številno elito italijanskih nogometašev slej ko prej trdno v rokah moštva iz Livorna, o katerem je treba vedeti še to, da si je laži le z veliko muko ohranil pravico sodelovanja v tej odlični družbi. Letos pa je ta enajstletica prevzela prvo mesto od otvoritve tega tekmovalnega in jo od tedaj tudi ima vsih devet terminov, kar je v ostalem skoraj edinstveno v zgodovini te prve tve konkurence, od kar je združena v sedanjí okvir.

IX. prvenstvena nedelja

je prinesla dva vidnejša izida, ki sta kolkor toliko tudi prerazširila napovedi marškaterega tako imenovanih strokovnjakov. Na prvem mestu je treba tukaj omeniti remis, ki ga je Triestina izvila v nastopu z velikim favoritom Livorno, dasi na domačih tleh, šele po zaslugi livornskega napada v zadnjih petih minutah igre. Triestinci, ki so si v teh dveh mesecih zbiranja točk za tabelo, pridobili ime specialista za remise, so predčerašnjim sumo ostali zvesti tradiciji. Vsekakor jim šteje ta neodločen izid visoko v dobro, stvarne koristi pa bo žal prinesel čisto drugim. Med te druge spada najbolj Torino, ki je moral svoj zadnji prvenstveni nastop opraviti v Benetkah; moštvo Venezije je letos očito vse prej kakor podobno lanskemu, saj so gostje brez posebnih težav zabeležili spet enega svojih zvezdih rezultatov. Čudovito prazen je bil v nadaljnjem izidu tekme med Milanom in Ligurio, dasi so gostje iz Genova po torinski zmagi Milana veljali ež v naprej za poražene. Enako kakor tekma v Triestu sta se končali tudi partiji v Firenzi in Rimu, toda ni vse enako za vsakega. Fiorentina je lahko pocasna, da je odzvela drugemu moštvo iz Rima eno točko, Bologna pa sploh lahko obesi na veliki zvon vest, da se je po nekaterih medijih preskušnja tako ceneno resila tako težavne naloge. Kajti Roma je državni prvak ter je igrala na svojem terenu in se tako kravro potrebuje vsake pikice. Tiho in neopaženo se je prerinil v ospredje torinski Juventus, ki je to pot obradunal z milansko Ambrosiano brez vsakega dvoma; moštvo je zdaj tik za najemnejšimi sedeži v prvenstveni tabeli. Za Atalanta in Vicenzo je bil v skrbih samo majhen krog ožjih prijateljev; slabše je to pot godilo prištevanih Venezije, ki so morali na domačem igrišču prisostvovati porazu domačih, še zmerom neproučena enajstletica Barija je zadnjo nedeljo gostovala v Genovi, toda pri vsej udarnosti so bili gostje le preslabi, da bi bili mogli do živega tako renomiranim nasprotnikom. Če ponovno gorje splošno ugotovimo še podrobneje, bi lahko navedli še naslednje:

Še o izidih podrobneje

Ni obetalo mnogo gostovanje Torino v Benetkah, toda tekma je pokazala, da stari borci iz Torino še dolgo niso vrh puke v koruzo; sijajno in 3 : 0 so premagali Venezijo in se sami usidrali na drugo častno mesto v tabeli. Milanec so se proti Liguriji pokazali domači publiki v novi sestavi, toda stvar ni imela uspeha; edini izid brez gola (0 : 0) je bil ta dan zabeležen v tej tekmi, prav gotovo malo za moštvo, ki je pred tednom dni na tujih tleh dobilo proti samemu Torinu — Vicenzo je imela svoj teren v dobro — in to je za omahljivega udeleženca morda važnejše kakor vse ostalo — toda ključno temu so bili mošje iz Atalanta; agilni dovolj, da so spravili rezultat na 3 : 2 in si pripisali dve dragoceni točki. Fiorentina in Lazio, oba sta merila na drugo mesto, zgodilo pa se je tretje: ostala sta na petem od šestem. Srečanje ni prineslo odočitve, po enem golu na vsaki strani (1 : 1); Lazio je v glavnem delal do zdaj velike korake in ga je za delitev točk gotovo zadela bolj kakor Fiorentina. Tretjič zaporedoma — s presledki izven sporeda — je Roma v nedeljo igrala doma in niti enkrat ni mogla prepričati svojih vztrajnih prijateljev; po skoraj katastrofalnem porazu s torinske strani je le s težavo spravila obe točki pri Atalanta; v zadnji tekmi proti Bologni pa je spet ostala samo na polovici poti. Izid 1 : 1 je prinesel Bologni še eno tako potrebno točko k skromnim dvema, ki jih je knjižila v zadnjih štirih tednih. — Genova je obržala svoje mesto v tabeli; po ogorčeni borbi z najjužnejšimi udeleženci tekmovalja iz Barija je s tesnim 3 : 2 ostala

na svojem tretjem častnem mestu v tabeli. To pot brez neposrednega soseda — Z dobrim priporočilom iz Barija je šel na tekmo to nedeljo Juventus iz Torino — doma proti milanski Ambrosiani, Tesni izid 3 : 2 v prilogi domačinov kaže, da je bila borba ogorčena do zadnjega; tudi drugo milansko moštvo se drži še zmerom izven najbolj nevarnih mest v tabeli. — V Triestu sta se sestali moštvi, od katerih eno (domače) ni nikoli zmagalo, drugo (Livorno) pa nikoli ni bilo poraženo. Usoda ali naključje ali žoga, ki je okrogla na vseh še tako važnih tekмах, je hotela, da bo tako ostalo tudi v bodoče. Triestinci so se z izidom 1 : 1 proslavili z novim remisom (sedmim zaporedjem v 9 tednih), so pa z njim odšepali velikemu favoritu: Livorno drugo točko iz bogatega zaklada, ki jih je (samo z dvema remisoma) nabral do zdaj, tako da še zmerom krepko vodi sam s štirimi točkami na koka pred dolgo vrsto slavni in najslavnejših konkurentov.

Prvenstvena tabela v diviziji A glede na nedeljske izide ni doživela velikih preseljav in kaže do naslednje nedelje naslednjo sliko (po vrstnem redu):

1) Livorno 16, 2) Torino 12, 3) Genova 11, 4) Juventus, Lazio, Fiorentina 10, 7) Roma, Milano 9, 9) — 12) Bologna, Atalanta, Bari, Ambrosiana 8, 13) Triestina 7, 14) Liguria 6, 15) — 16) Vicenza, Venezia 5 točk (Roma in Liguria sta odigrali eno tekmo manj).

Gneča v diviziji B

Ni manj napeta kakor pri najboljših ni bila seveda borba za mesta in slavo v naslednji skupini, pri tako imenovanih kadetih, ki so vsaj v splošnem vsi kandidati za vstop med elito. Tekmecev je 18, moč so vsaj do polovice izravnane in tako je neogibno, da je gneča za boljša mesta še hušja kakor v najboljši diviziji. Za presenečenje in si sicer še drugo v svojo škodo — je spet poskrbela vodilna Spezia, ki je na svojih tleh sprejela v goste komaj povprečno ekipo Mater iz Rima in remizirala z njo 1 : 1. Enako se je primerilo Napoliju — nanj je ta dan gledalo največ oči — ki je tudi igral doma proti omahujočim Padovancem; vsa časa tekme je minil brez gola in Napolitanci so zapravili svoje drugo mesto v tabeli na račun Pro Patrie, ki je porazila Savono in prehitela tudi Anconitano. V ostalem je bilo ta dan še nekaj zelo krepkih izidov v korist Novare, Modene (lanskega moštva iz divizije A) in Fanfule (nad velikim favoritom Anconitano). Najslabše je zdaj Pescara.

Podrobno so se pari IX. nedelje v diviziji B razšli z naslednjimi izidi:

Pisa — Pescara 3 : 1, Pro Patria — Savona 4 : 0, Novara — Crenonete 4 : 0, Alessandria — Udinese 2 : 1, Modena — Siena 5 : 2, Brescia — Palermo 2 : 1, Fanfulla — Anconitana 5 : 1, Spezia — Mater 1 : 1, Napoli — Padova 0 : 0.

(Z obilice prvenstvenih izidov v tretjem (ali č) razredu navajamo po že uvedenem običaju samo naslednje izid najbolj vzhodnega okrožja (A): Gorizia — 94 Reparto 2 : 1, Vittorio Veneto — Ponziana 1 : 1, Fiumana — Paris 2 : 1.

Kaj je bilo še novega?

Berlin — Dunaj 1 : 1 (0 : 0)

V Ljubljani nič, to velja tako samo za zadnjo nedeljo, kajti za prihodnjo nas bo spet povabil k Mikliču Hermežan z novim in celo prvenstvenim turnirjem v table-tenisu.

Ključ ter obljubi pa se moramo danes za dogodki ozreti drugod po svetu, kjer ne zamudimo nobenega praznika ali nedelje, da bi ne ostali zvesti načelu — sport v miru in sport v vojni za zdrav in krepak mladi rod.

Med kopico sportnih prireditve v raznih sportnih panogah, katerih izidov zaradi pičlo odmerjenega prostora ni mogoče objavljati podrobno — ne glede na to, da so tudi bolj ali manj krajevnega pomena — bi radi zabeležili nekaj vrstic o mednarodnem nogometnem dvoboju

med Berlinom in Dunajem v katerem sta se dve izborni nogometni moštvi v olimpijskem stadionu v Berlinu ločili brez zmage ali poraza z 1 : 0 (0 : 0). Dunajčani so v tej tekmi ponovno dokazali svojo visoko tehniko, medtem ko so se domačini odlikovali predvsem v elenu in uspešnem obrambnem poslu. Te ugotovitve pojasnjuje tudi, zakaj so gostje kot prvi dosegli vodstvo in kako srečno so prišli do svojega odrednega zgoditka Berlinčani, ki so tik pred odmorom streljal posredni prosti strel za kazen, ker je dunajski vratar predolgo nosil žogo. Radek pri-

mer! Pred golom je takoj nato nastala gneča in Berlin je slavil izenačenje. Po odmoru ni bilo nobene spremembe več. Na tekmi je bilo 40.000 gledalcev. Druga garnitura Dunaja je doma porazila reprezentanco Brna z 2 : 0.

Paberkí iz avtomobilizma

Tri rumunske tovarne za industrijo gume so bile združene v eno državno podjetje s sedežem v Bukarešti, od koder bodo odselej nadzirali vso proizvodnjo gumij v Rumuniji.

V Ameriki je bila nedavno otvorena velika prekocelesna prometna žila med Edmontonom v Kanadi in Fairbanksom na Aljaski, ki jo imenujejo »Alaska Highway« in je dolga 2.400 km. Jasno je, da bo ta cesta služila v glavnem v vojaške namene.

Nasprotstva med ameriškimi petrolejskimi magnati in Rooseveltom so zmerom občutnejša. Severnoameriška petrolejska industrija zahteva povišanje cen v zvezi z velikimi riziki zaradi vojne in ogromnih težav pri prevozu. Verjetno je, da bo moral Roosevelt popustiti, ker je od petrolejskih družb odvisen glede proizvodnje sintetičnega gumija.

Španija bo po zadnjem dogovoru dobavila Argentini za 30 milijonov ton železa in jekla, dalje merkurija, olivnega olja ter predlinh strojev. Razen tega je v tem dogovoru določena tudi dobava dveh trgovskih ladij ter enega rušilca.

V Angliji je bila uvedena državna kontrola na vsem prometom z motornimi vozili, predvsem zaradi tega, ker je treba za vsako ceno na najmanjšo mero omejiti porabo pogonskih sredstev in gumij.

Zdaj bo zemlja počivala — počivati pa ne sme obdelovalec — Vsaj učiti bi se moral pozimi

Ljubljana, 27. novembra. Zdaj so opravljene zadnje letnja dela na vrtovih in njivah. Zelenjadarji so vzimili zelenjavo in prekopal vrtove. Kmetje so preorali njive za spomladno setev in saditev. Še zadnje dni, ko je že zmrzovalo, so tu in tam orali in prekopalivali. Letos se pač ne bo mogel nihče izgovarjati, da je prežgodaj zapadel sneg ter da zaradi tega ni mogel opraviti zadnjih del pred zimo. Kljub temu pa zdaj ne nastopa čas popolnega počitka za obdelovalca. Zemlja bo počivala zimske mesece, počivati pa ne sme povsem obdelovalec. Pozimi bi se naj vsaj učil. Naj bi vzel v roke strokovne knjige in časopise ter se dobro poučil o vsem, kar bi moral znati, da bi uspešno obdeloval bodisi same vrtove ali tudi njive. Mnogi so zadnja leta vzljubili zemljo in ostali ji bodo zvesti tudi po vojni. Morda bodo mesečni kdaj pozneje na svojih vrtovih zopet raje gojili cvetice kakor pridelovali krompir, vendar bodo še vedno radi vzeli lopato v roke in veseli se bodo zdravilnega znoja, ki jih bo obiljal na svežem zraku in topleni solncu. Zato smo se tudi namenili, da seznanimo preproste, manj izkušene obdelovalce zemlje vsaj v glavnem, kako je treba ravnati z zemljo, da bo plačevala sadove truda s primernim pridelkom. Začeli smo pisati o gnojenju. Skušajmo se malo seznaniti z umetnimi gnojili!

Predvsem moramo poznati umetna gnojila vsaj po imenih in kako se dele na posamezne skupine. Seveda pa samo poznavanje umetnih gnojil ni dovolj. Morali se bomo tudi poučiti o značaju ter kakovosti zemlje. Najprej se pa naučimo vsaj razlikovati med posameznimi skupinami umetnih gnojil. V glavnem jih dele na 4 skupine, odnosno na 5 skupin z mešanimi umetnimi gnojili vred. Razlikovanje je potrebno že zaradi tega, da vemo katere umetna gnojila smemo mešati med seboj in katerih ne. Posebno pomembna so fosfatna gnojila, ki jih pa ne smemo mešati z apnenim dušikom ali nitrofoskali. Prav tako jih ne smemo uporabljati na istem zemljišču, kjer smo pognojili z apnenim gnojilom. Pri Kmetijski družbi so že pred leti sestavili pregledno tabelo, kako je treba uporabljati umetna gnojila. Pri gnojenju s fosfatnimi gnojili se je treba ozirati na to, ali je zemlja bogata na apnu ali ne. Zemlja, boljša, težka ali srednje težka, ki vsebuje dovolj apna, ne sprejema dobro nekaterih fosfatnih gnojil. Prav tako pa vsa fosfatna gnojila niso vselej priporočljiva za kisljo, lahko, peščeno, na apnu siromašno zemljo. Vedeti pa moramo, da je treba deliti še na dve skupini rastline, ki jih nameravamo gojiti. V prvo (A) skupi-

Angleška vlada je zavzela odklonilno stališče glede gradnje tovarna za izdelovanje sintetičnega gumija. Vse tako kaže, kakor da bi se zanašala na zadostne dobave iz Amerike ali pa misli celo na... zopetno osvojitve Malezije.

Eden izmed vodilnih ljudi v ameriški industriji gumija Goodrich je izjavil, da Združene države ameriške pred koncem leta 1944. ne bodo mogle proizvesti posebnih velikih količin sintetičnega gumija, ker so nastale pri gradnji za to potrebnih naprav velike težave.

Misli

»Kdor ljubi, je blazen... je nekoč dejal mislec. A ni res. Blazen je, kdor ne ljubi.

Zena je na svetu tako koristna in potrebna, da bi jo morali, če bi je ne bilo, najprej izumiti in šele potem odkriti.

Neprilike so človeku včasih bolj škodljive kakor bolečine. Bolečine uničujejo telo, neprilike pa duha.

Mož, ki je po poklicu grobar, ima vso pravico pokopati bivšo ljubezen.

Na umetniških prireditvah najboljše pevke ne navdušujejo občinstva z deli, ki jih pojejo, temveč z deli, ki jih kažejo.

Mlad človek doseže velike uspehe, ker dela v popolni svobodi; star človek pa zaradi strahu, da ne bi bil smešen, neprestano izgublja čas s poizvedovanjem, kako se mora obnašati človek njegovih let.

So kruti ljudje, ki vrtajo globoke vodnjake, da bi mogli uživati z nadlegovanjem zemeljskih skrivnosti.

Mlad človek ima prednost, da se lahko loti kakršnega koli dela, ne da bi bil smešen, medtem ko mora starejši zmeraj paziti, kako se obnaša.

nosno saditvijo v težkih zemljah, v lažjih pa vsaj 14 dni prej.

V četrto skupino uvrstimo apnena gnojila, to se pravi navadno apno ali apneno blato. Gnojenje z apnom je priporočljivo le za kislje zemlje. Končno naj še omenimo umetna gnojila, ki so navadno sestavljena tako, da so uspešna na precej različnih zemljah.

Nova trgovinska pogodba med Madžarsko in Turčijo

Delegacija turških gospodarstvenikov se mudi že nekaj dni v Budimpešti, kjer se pogaja z madžarskimi gospodarskimi predstavniki za sklenitev novega trgovinskega dogovora med obema državama. Z ureditvijo direktnega železniškega prometa čez balkansko področje je bila obojestranska izmenjava blaga zelo pospešena.

Slovaška brez nezaposlenih

Slovaški delovni urad objavlja, da Slovaška nima več nezaposlenih. Dokler je bila Slovaška še del bivše Češkoslovaške, je število nezaposlenih stalno naraščalo. Več tisoč Slovakov se je moralo izseliti, ker doma niso mogli dobiti zaslужka. Vendar je pa bilo še leta 1938. na Slovaškem nad 100.000 nezaposlenih in večina ni prejela nobenih podpor. Dočim je bilo v aprilu 1938. na Slovaškem še okrog 95.000 nezaposlenih, se je pozneje njih število tako skrčilo, da zdaj o nezaposlenosti na Slovaškem ni več mogoče govoriti. Mnogi slovaški delavci so bili zaposleni v Nemčiji, še hitreje je nazajlovlo število nezaposlenih po ustanovitvi samostojne Slovaške države. Leta 1939. je imela Slovaška sicer še 57.503 nezaposlene, lani zlasti pa letos so pa mnoga javna dela tako skrčila število nezaposlenih, da jih je ostalo letos v maju še 5.800, v avgustu pa 2.200. Ob koncu septembra jih je bilo samo še 1.400, pa se ti so večinoma nespособni za delo.

Bolgarija poravnava svoje obveznosti

22. julija je bila sklenjena med Nemčijo, Italijo, Bolgarijo, Hrvaščo in Madžarsko pogodba o premoženjskih vprašanjih bivše Jugoslavije. Vse v poštev prihajajoče zadeve so se obravnavale po stanju z dne 15. aprila 1941. Za ureditev vseh vprašanj zlasti za zamenjavo dinarja v lev, za poravnavo jugoslovenske obveznosti in za prevzem na Bolgarijo odpadajočega deleža so potrebni znatni zneski. Delež Bolgarije na jugoslovenskih dolgovih in obveznostih iz posebnih storitev je bil določen na 8%. Poleg tega bo Bolgarija vzela iz prometa drhalno kot plačilno sredstvo v Traciji in nemške blagajniške zapise, ki so prišli v promet med okupacijo. Dalje je potrebnih 450 milijonov levov za poravnavo obveznosti, izvršilnih iz pogodb glede južne Dobruže. Za vse finančne operacije je potrebnih 2725 milijonov levov, ki jih je sobrane odobrilo.

Oblačilne nakaznice v Bolgariji

Obleka in obutev se bo v Bolgariji sicer tudi v bodoče dobivala na nakaznice, toda novi predpisi so prinesli v tem pogledu še večje omejitve. Vsak nad 2 leti star državljan lahko dobi letno 1 suknjo ali svrtnik. Pri nakupu mora pa oddati pismeno izjavo, da nima nobene uporabne suknje ali svrtnika. Poleg tega je treba izročiti za vsako novo eno staro suknjo. Isto velja za obleke. Vsak nad 10 let star državljan lahko dobi letno en par hlač, vsaka ženska stara nad 10 let pa eno obleko. Tudi pri tem je treba izročiti istočasno stare obleke. Enake določbe veljajo glede nakupa blaga, če si hoče dati kdo naročiti obleko pri krojaču. Stare obleke se zaračunajo po določenih cenah in pošljejo v zbirališče, da jih predelajo. Te določbe se nanašajo na vse vrste blaga, izdelanega doma ali uvoženega. Izjeme veljajo samo za mlade poročenke. Ti lahko kupijo v enem mesecu pred poroko na podlagi posebnega dovoljenja komisarijata za preskrbo še po eno obleko.

Preskrba Bukarešte z zemeljskim plinom

Rumunski uradni list je objavil te dni uredb o zgraditvi velikega plinovoda do Bukarešte. Pobudo za to je dal maršal Antonescu. S tem bo vprašanje preskrbe rumunske prestolnice s kurivom v polni meri urejeno. Plinovod bodo gradili v dveh etapah in dela bodo trajala pet let. V prvi etapi bo petrolejsko področje Ploesti dobavljalo letno do 150 milijonov m³ plina. V drugi bo pa priključena Bukarešta na Sedmograško, odkoder bo dobivala do 500 milijonov m³ zemeljskega plina letno.

Obnovite naročnino!

P. G. Wodehouse

PODJETNI SAM

Humorističen roman

»Ne morem si misliti, da bi znal ta človek spraviti koga v dobro voljo.« je menilo dekle.

»V primeru gospodične Blairrove je bil uspeh presenetljiv.« je govoril Wrenn nadaljeval. »Čez deset minut mi je prišel Sam povedati, da je vse v najlepšem redu in da je stara devica odšla, srečna in vesela kakor škrljanček.«

»Pa ti ni razodel, kako je to dosegel?«

»Ne,« je rekel stric in se znova zahajljaj. »Čuj, Kay, povej mi, ali se ti zdi mogoče... a ne, saj ne boš hotela verjeti... da bi jo bil ta Sam po komaj desetminutnem znanstvu potolažil s poljubčkom?«

»Narobe, zelo mogoče se mi zdi.«

»Nu, kaj sem hotel reči... ha... ha...«

»Nu, striček, nu. Nikar se tako blazno ne smejte, ga je opomnila Kay. »Pokvarili si boste prebavo!«

»Ne morem drugače, detece. Videl tega prizora seveda nisem, ker sem bil skrit v notranji sobici za svojo pisarno, toda slišal sem nekaj sumljivega...«

Gospod Wrenn ni dokončal tega stavka. Prejšnji tanki in skladni kovinski zvok se je bil spet oglasil. To pot je učinkoval povsem drugače kakor prvič. Gospoda Wrenna se je polotil divji nemir. Kakor iz uma je dirjal po hiši sem ter tja, pograbil klobuk, ga izpustil iz roke, ga pobral in izpustil aktovko, pobral spet to in izpustil palico, da je padla na tla. Ko je nazadnje s klobukom na glavi, z aktovko v

roki in s palico pod pazduho planil iz hiše, je bilo takisto, kakor da bi se bil vzdignil iz »Sv. Rafaela« malajski tajfun. Kay ga je spremljala do praga, se prepričala, da je na dobri poti, in stekla naravnost na vrt, da se nekoliko opomore.

Jutro je bilo lepo in solnčno, in deklica je krenila na svoj priljubljeni prostorček v senci velikega drevesa, ki je širil košate veje nad dobršnim delom vrta.

S krajepisnega vidika je spadalo to drevo prav za prav k »Mon Reposu«, kajti korenine je imelo na njegovem ozemlju; toda če je raslo deblo na sosedovem vrtu, so segale veje daleč preko plot, in »Sv. Rafael« je s tisto grdo krivičnostjo, ki je značilna za človeško naravo, užival vso dobroto njegove sence.

Ko je sedela pod tem drevesom in ji je rahel veter prebiral lase, je jela Kay premišljevat.

Nemirna in razdražena se je mučila v živčni krizi, kakršnih drugače ni poznala. Storiila je bila vse, da bi se sprijaznila z neogibno izgubo udobnosti, ki jih je imela v Midwaysu, a če se je njeni duši vendarle kdaj tožilo po minulih srečnih dneh, se ji je tožilo v prvih jutrnjih urah.

Midwayski zajtrk je bil obširen, urejen, izdaten in bogat z vsem, kar lepša premožnima ljudem življenje na deželi. Tam je bilo obilo prijetnega podražavanja krožnikov in papirja, solnčnih žarkov v poletni, iskrenosti se ognja v zimski dobi... vsega na prebitek, svetlobe in senc... svetlobe in senc... To je bil zajtrk, kakršen mora biti, poln dostojanstva in udobnosti. V »Sv. Rafaelu« pa je bilo vse

drugače. To hlavno, neurejeno in neučakano požiranje jedi jo je delalo vsak dan znova nesrečno.

Rahli veter se je še in še poigraval z njenimi lasmi; ptički so bili spet začeli skakljati po travi, in onkraj ceste je bil nekdo pogajal motorni kosilnik. Notranji pritisk in stud, ki sta jo pravkar še mučila, sta jela polagoma odnehavati, in njen pogled na svet je že postal prijaznejši, ko se je nekje v prostoru, med zemljo in nebom, oglasil čuden vzlik:

»Ooo... ooo!«

Kay je osupnila. Čeprav ni mnogo vedela o ptičih, se je bila vendar dovolj seznanila z običajnimi glasovi krilatega rodu, ki je oživljal okolico »Sv. Rafaela«, da ni mogla prisoditi tega klica nobenemu njegovih zastopnikov.

»Vidim vas,« je zdajci rekel glas, ki je bil odločno človeški. »Kje je vaša lepa glavič?«

Kay je vzdignila glavo in opazila, da ždi na debeli veji, ki je štrlela nad njo, mršava, a krepka prikazen nič dobre ne obetajoče vnanjosti.

Obraz tega človeka je sam po sebi strašen, je bil ta mah še bolj čuden na oko, ker se je kremenil v izraz strastnega občudovanja. Brez konca in kraja je to neznanu bitje buljilo v mladenko, ki je vzlic svojemu presenečenju hrabro vzdžalo preskušnjo. Nazadnje je z nekakšnim zdržljajem, kakor bi se hotel opravičiti, po opičje zadržal vzdolž veje, skočil onkraj plotu na tla in se tako vrnil na domači vrt.

Kay je poskočila. Prej je mislila, da jo razburjenje, ki jo je bilo prevzelo pri zajtrku, je minevala, a zdaj jo je znova pograbil silen nemir.

Saj je bilo že to dovolj grdo, da se je Sam Shotter, ta razbojnik, drznil naseliti v sosednji hiši; dovolj grdo je bilo, da je nadlegoval strička Wrenna, ki je imel dela preko glave, z bedastimi vprašanji o njenih laseh in njenih navadah, ko je bila še otrok! Če so si pa še njegovi zavrnjeni padajši usojali nesramno plezati na drevesa in ji v oči brenkati svoje zaljubljene marnje, je to nesporno presegalo vse, kar je moglo spodobno čekle dopustiti.

Vsa ogorčena je krenila proti hiši, a preden je dospela v vežo, se je s cestne strani oglasil vrtni zvonec.

Kadar je v vili »Sv. Rafael« zvonilo, je bilo že naprej določeno, da mora iti Klara Lippett odpirati vrata. Ta mah pa je kuharica baš postiljala na vrhu.

Kay je z drobnimi koraki stekla k vratom. Ko jih je odprala, je zagledala pred seboj mlado, kričečo našarjeno žensko. Na glavi se ji je šopiril eleganten klobuk, okrašen s tako krasnim rajčičnim mehkom, da je Kayo od nevoščljivosti zaskrbelo srce. Klobuk je bil prav tistega vzorca, ki je že dolgo sanjarila o njem, in ko ga je zdaj videla na laseh druge ženske, je mahoma izgubila vero v resničnost pregovora »Dobro blago se samo hvali«.

»Ali stanuje tu neki Shotter?« je z zaupnim glasom vprašala tujka. Nato je, kakor bi se bila spomnila, da igra vloga »prave dame«, hitro popravila: »Ne zamerite, ali ne stanuje v tej hiši gospod Shotter?«

»Gospod Shotter stanuje v sosednji hiši,« je s ledenim glasom odvrnila Kay.

»O, hvala, pristrčna hvala,« je zažrgolela dama s rajčico.